

Analýza služeb pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené ve Valašském Meziříčí

Bc. Markéta Huňadyová

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Markéta HUŇADYOVÁ**
Osobní číslo: **H10461**
Studijní program: **N 7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Analýza služeb pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené ve Valašském Meziříčí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti služeb pro rodinu.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTÁKOVÁ TOMEŠOVÁ, Helena. Cesta zpátky. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 978-80-210-5012-9.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KOLÍNSKÁ, Rút. Mateřská centra. Praha: Pražské matky, 1995. ISBN 80-901864-0-8.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. 2. Vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jana Kitliňská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 23.4.2012

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na rodiny s malými dětmi. Konkrétně se věnuje službám, které jsou rodičům na rodičovské dovolené a jejich dětem nabízeny ve městě Valašské Meziříčí. Pro pochopení významu těchto služeb se práce zabývá specifiky cílové skupiny, včetně jejích potřeb a obecnému vymezení služeb pro danou skupinu. Část je věnována také konkrétním zařízením, které poskytují tyto služby ve městě Valašské Meziříčí. Praktická část práce se zabývá specifickými potřebami rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí a tím, jakým způsobem jsou tyto potřeby uspokojovány ve službách pro ně určených.

Klíčová slova: rodina, rodiče, děti, rodičovská dovolená, potřeby, služby

ABSTRACT

This thesis is focused on the families with little children. It is concretely focused on the services that are offered to the parents and their children during their maternity leave in the town Valašské Meziříčí. For the understanding of the meaning of these services this thesis is concerning with the specifics of the target group including its needs and with general definition of the services for specified group. One section is also focused on concrete institutions that are providing these services in the town Valašské Meziříčí. The practical section of this thesis is focused on specific parents' needs during their maternity leave and their children and on the way how these needs are satisfied in the services that are determined for them.

Keywords: family, parents, children, maternity leave, needs, services

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Janě Kitliňské, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za metodické vedení a odborné rady v oblasti dané problematiky, které mi pomohly při zpracování diplomové práce. Zároveň děkuji respondentům a vedení spolupracujících zařízení za poskytnuté informace.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY	12
1.1 RODINA	12
1.1.1 Funkce rodin.....	13
1.1.2 Potřeby rodin	15
1.1.3 Současný stav rodiny v české republice	16
1.2 RODIČE NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ	19
1.2.1 Rodičovství	19
1.2.2 Rodičovská dovolená	21
1.3 DĚTI BATOLECÍHO VĚKU	22
1.3.1 Charakteristika batolecího období.....	22
1.3.2 Základní potřeby.....	24
2 SLUŽBY PRO RODINU A AKTIVITY K JEJÍ PODPOŘE.....	29
3 SLUŽBY PRO DĚTI A JEJICH RODIČE NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ VE VALAŠSKÉM MEZIRÍČÍ.....	34
3.1 MATEŘSKÉ CENTRUM EMCÉČKO VALAŠSKÉ MEZIRÍČÍ	35
3.2 MONTESSORI KAMÍNEK, VZDĚLÁVACÍ RODINNÉ CENTRUM.....	49
3.3 KOJENECKÉ A DĚTSKÉ CENTRUM, ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC	53
II PRAKTICKÁ ČÁST	55
4 VÝZKUM.....	56
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU.....	56
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	56
4.3 POJETÍ VÝZKUMU	56
4.3.1 Metody získávání dat	57
4.3.1.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru.....	57
4.3.1.2 Metoda obsahové analýzy dokumentů	58
4.3.2 Výzkumný soubor	58
4.3.2.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru.....	59
4.3.2.2 Metoda obsahové analýzy dokumentů	60
4.4 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT.....	61
4.4.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru	61
4.4.2 Metoda obsahové analýzy dokumentů	74
4.5 SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	79
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	83
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87

SEZNAM TABULEK.....	88
SEZNAM PŘÍLOH.....	89

ÚVOD

Výběr daného tématu diplomové práce, tedy služby pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené, prvotně vychází z mé vlastní zkušenosti s těmito službami. Tuto zkušenost jsem získala při absolvování odborné praxe v rámci studia v jednom ze zařízení, které poskytuje služby rodičům na rodičovské dovolené a jejich dětem. Při práci v tomto zařízení jsem pochopila důležitost a potřebu těchto služeb, které se svou podstatou zaměřují především na eliminaci sociální izolovanosti, kterou někteří rodiče na rodičovské dovolené mohou prožívat. Nabízejí rodičům různé druhy vzdělávacích kurzů, společné tvůrčí aktivity pro rodiny či pořádají kulturní akce, které umožňují společné setkávání nejen rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí, ale i široké veřejnosti. Tyto služby by měly napomáhat k uspokojování potřeb rodiny s malými dětmi a vhodně doplňovat funkce, které každá rodina má. Téma považuji za aktuální z hlediska současného stavu rodiny ve společnosti, který je typický úpadkem tradičních hodnot rodiny. Z tohoto důvodu je žádoucí se obdobnými tématy zabývat a rodinu tímto podporovat. Dané téma jsem také zvolila na základě prostudování 1. Komunitního plánu sociálních služeb města Valašské Meziříčí na období 2008-2010. Tento, přestože ve svém obsahu zahrnuje mimo jiné také péči o rodinu, děti a mládež, službám tohoto typu se vůbec nevěnuje. V neposlední řadě mě dané téma zajímá z pohledu budoucího rodiče.

Cílem práce je zmapovat situaci rodin s malými dětmi v oblasti služeb, které jim jsou nabízeny ve městě Valašské Meziříčí. Zda nabízené služby uspokojují a reflektují potřeby těchto rodin, což by mělo být jejich ústředním smyslem.

První kapitola práce se zabývá popisem cílové skupiny, tedy rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí batolecího věku. Postupně je definována rodina jako taková z různých pohledů, pozornost je věnována například funkcím rodiny či současnému stavu rodiny v České republice. Dále práce navazuje popisem specifik, který vymezuje a charakterizuje danou cílovou skupinu. Následující kapitola se věnuje současným nabízeným službám pro cílovou skupinu a aktivitám na podporu rodiny, které uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Také jsou zde zmiňovány sociální služby pro rodiny obecně. Poslední, tedy třetí kapitola teoretické části se již zabývá analýzou konkrétních zařízení, které nabízejí služby pro rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti ve městě Valašské Meziříčí. Praktická část je zaměřena na specifické potřeby cílové skupiny a možnosti jejich uspokojování.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY

V první kapitole je charakterizována cílová skupina, na kterou je zaměřena celá práce. Jedná se o rodiny s malými dětmi, tedy o rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti. Jde o dost úzce vymezenou skupinu, která má svá neopomenutelná specifika, která je potřeba brát v úvahu, při plánování a realizaci služeb pro tuto skupinu, proto se je první kapitola snaží zmapovat a objasnit. Aby bylo možné pochopit specifika cílové skupiny, jsou v kapitole uvedeny také definice rodiny z různých pohledů, stejně jako charakteristiky, které jsou typické pro současnou rodinu.

1.1 Rodina

Každá rodina, ať už ta s malými dětmi, tedy ve svých počátcích vzniku nebo s již dětmi odrostlými, vychází ze základních definic rodiny, kterých je celá řada a z nichž každá je specifikována jinak. Ze sociologického hlediska se jedná například o definice rodin ve spojitosti se socializací dítěte. Čech (2008) a také Helus (2007) definují rodinu jako základní složku při rozvoji osobnosti v socializačním procesu, protože zde probíhá primární socializace, která umožňuje vytváření základních psychických funkcí. Definici rodiny z psychologického pohledu se věnují například Švejcár et al. (2003) a Plaňava (2000). Plaňava (2000) uvádí definici, která je konkrétně zaměřena na strukturální pojetí rodiny. Uvádí, že rodina je systém, který je tvořen subsystemy, které jsou spojeny generační příslušností, pohlavím nebo zájmy. Smyslem a náplní rodiny je vyvářet bezpečný prostor pro vzájemné sdílení, reprodukci a produktivní život členů rodiny. Dále se ve struktuře rodiny utvářejí koalice a aliance, z těchto je nejdůležitější pro správné fungování rodiny aliance rodičovská. Nejstručnější a nejjednodušší definici rodiny z psychologického hlediska uvádí Hartl, Hartlová (2000, s. 512) ve svém Psychologickém slovníku: „Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“

V dobách dávno minulých bylo primárním motivem pro založení rodiny posílení státu a zachování zájmů orientačních rodin, tedy rodů. Základním údělem současné rodiny, která žije v postmoderní době, již není reprodukce populace a prospěch pro velké společenství lidí, ale především uspokojení citových potřeb partnerů. A protože jsou současné rodiny založeny na emocionálních a citových poutech, která jsou ve svém základu velice křeh-

ká, pak se tato instituce také stala velmi křehkou (Matoušek, 2003). Naproti tomuto tvrzení, že současná rodina již nevzniká především ve prospěch společnosti, Švejcar et. al. (2003) zastává názor, že rodina není jen institucí soukromou a musí tvořit základ lidského společenství. Gjuričová, Kubička (2009) uvádějí základní znaky tradiční rodiny, mezi které řadí stabilní manželskou dvojici a velký počet jejich dětí, otce jako hlavního živitele rodiny a matku jako ženu s menším ekonomickým přínosem do rodiny. Je bez pochyby, že v současné rodině se již mnohé změnilo, především velký počet dětí, ale také v mnohých rodinách je již hlavním živitelem žena. Což souvisí s emancipací, o kterou se v dnešní době již většina žen snaží.

1.1.1 Funkce rodin

Každá správně fungující rodina má nejen své potřeby, ale vůči svým členům musí nebo spíše by měla plnit určité funkce. Langmeier, Krejčířová (2006) uvádějí základní čtyři funkce rodiny:

1. Reprodukční funkce: I v současné době, kdy se stále více dětí rodí mimo manželství, rodina zůstává nadále základní jednotkou pro plození nové generace.
2. Hospodářská funkce: Pod tuto funkci Langmeier, Krejčířová (2006) řadí vedení domácnosti a výrobu. Zároveň zmiňují, že je tato funkce v současné průmyslové společnosti značně oslabena tím, že rodina je především spotřební jednotkou, která pouze ukončuje finální fázi výroby.
3. Emocionální funkce: V příznivých podmínkách rodina rovnoměrně uspokojuje emočně všechny své členy, aniž by se tak dělo na úkor některého z nich.
4. Socializační funkce: Rodina předává potomkům základní kulturní statky a snaží se je naučit základním způsobům společenského chování, aby ve výsledku „vznikl“ společensky a kulturně uvědomělý jedinec.

Švejcar et al. (2003) uvádí obdobné funkce rodiny, pouze s rozšířeným názvem. Jedná se o funkci biologicko-reprodukční, socializačně-výchovnou, emocionální a ekonomicko-zabezpečovací funkci.

Jiné a podrobnější vymezení rodinných funkcí uvádí Helus (2007), podle něhož naplnění všech deseti jím definovaných funkcí vytváří podobu rodiny, kterou je možno označit jako rodinu funkční. Všechny mají zásadní význam pro zdravý vývoj jedince a také pro

jeho úspěšnou socializaci, jsou definovány především ve vztahu ke správnému rozvoji dítěte. První funkcí je podle něj to, že rodina uspokojuje základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života. Jak již název napovídá je tato funkce zaměřená především na určitý věk dítěte. Zahrnuje zabezpečení biopsychických potřeb, raných psychických potřeb bezpečí, lásky či pravidelného životního rytmu. Další funkcí rodiny je uspokojení závažné potřeby organické přináležitosti dítěte, která uspokojuje potřebu domova a potřebu mít svoji matku, otce a identifikovat se s nimi. U dítěte se díky této funkci vytváří povědomí, že patří do spolehlivých mezilidských vztahů. Rodina poskytuje dítěti od nejútlejšího věku prostor pro jeho aktivní projev, seberealizaci a také součinnost s druhými. To vše souhrnně označeno jako tzv. akční prostor, nabízí rodina. Takto je charakterizována další z rodinných funkcí. Dítě se ve vztahu s rodinou učí také zacházet se zařízením domácnosti, s přístroji a nástroji, které jsou v rodině denně používány. V rodině jsou také vyčleněny věci náležící pouze dítěti, což v dítěti napomáhá budovat vědomí vlastnictví něčeho a odpovědnosti za to. Tuto funkci rodiny Helus (2007) vymezuje tak, že rodina pozvolna uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení. Za další funkci rodiny považuje, že rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce či dívky. Při naplňování této funkce dítěti napomáhají generové role, tedy vzory, které dítě vidí v rodině například matka, otec, ale také kontakt a zkušenosti se sourozencem. S tím souvisí také funkce následující, a sice, že rodina poskytuje dítěti bezprostředně působící vzory a příklady. Dítě se při vzájemném kontaktu s rodiči, kteří se do dítěte dokážou vcítit a chápat jej, učí vidět osobnost druhého a osvojují si touhu být také osobností. Další funkce rodiny, v pořadí již sedmá, zastřešuje u dítěte budování morálky. Rodina u dítěte nejprve zakládá, pak upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, ohleduplnosti, zodpovědnosti a také úcty. Děje se tak přirozeně a více méně samozřejmě. Díky rodině může dítě proniknout do mezigeneračních vztahů, a tak pochopit odlišnosti týkající se věku nebo postavení dané osoby. Dítě je začleňováno nejen do nukleární rodiny, ale také do rodiny širší, což mu umožňuje právě ono pochopení odlišností. Jedná se tedy také o funkci rodiny. Další vymezenou funkcí je, že rodina navozuje v dítěti představu o širším okolí, společnosti a vůbec celém světě. Díky své nukleární i širší rodině a také díky přátelům si dítě ujasňuje svět profesí, občanských povinností, ale také je seznamováno s problémy a s možnostmi jejich řešení. Poslední, tedy desátou funkcí rodiny je, že poskytuje útočiště v situacích životní bezradnosti (Helus, 2007).

1.1.2 Potřeby rodin

Potřeby rodin jako takové v literatuře definovány nejsou. Lze nalézt potřeby rodin se specifickými nároky na výchovu a vývoj dítěte, například z důvodu tělesného postižení dítěte, ale tyto pro účely práce nejsou vhodné, protože cílovou skupinu tvoří především rodiny se zdravými dětmi. Přestože tedy potřeby rodin přesně vymezeny nejsou, Plaňava (1994 citováno podle Sobotková, 2001) uvádí komponenty fungující rodiny, které v jistém směru zahrnují také potřeby fungujících rodin. Objasňuje čtyři základní komponenty, mezi které řadí strukturu rodiny, intimitu, hodnotovou orientaci rodiny včetně postojů a osobní autonomii. Jako dva nejdůležitější procesy v rodině vidí dynamiku a vzájemnou komunikaci. Sauber (1993 citováno podle Sobotková, 2001) udává jiné vymezení rodinného fungování, které rozděluje do čtyř oblastí, které podle něj mají rozhodující význam. Jedná se o oblast osobního fungování, do které bychom mohli zahrnout potřebu mít v rodině své místo, myšleno tedy zastávat určitou roli a být s ní spokojený. Dále jde o oblast manželského, tedy především partnerského fungování, kam spadají potřeby rodičů týkající se vzájemného souladu nebo sexuálního života. V neposlední řadě zde Sauber zařazuje rodičovské fungování, kde jde především o uspokojení potřeby pečovat o někoho, vychovávat a předávat nabitě zkušenosti. Poslední oblastí je socioekonomické fungování, díky němuž jsou uspokojovány jak potřeby zcela základní, například potřeba jídla, tak potřeba určité ekonomické úrovně rodiny či sociálního začlenění.

V dnešní době se neustále zvyšují nároky nejen na vzdělání dětí a mládeže, ale také dospělých, tedy rodičů. Situace na trhu práce je neúprosná, lidé si nemohou dovolit „zůstat pozadu“ a musí se neustále vyvíjet a vzdělávat, což bychom také mohli označit za potřeby, které rodiče mají. Obtížnější situace pro zvyšování vzdělání a profesionalizaci nastává v období, kdy do života dospělých vstoupí dítě. Především první roky života, kdy je dítě často velmi fixované na rodiče a ti nemají možnost žádného nebo velmi omezeného přístupu ke kvalitním informacím. Tento trend rozšiřování znalostí se odráží u většiny rodičů také již v období čekání potomka a při jeho následné výchově, kdy rodiče svoji pozornost zaměří na svého potomka na místo profesního rozvoje. Rodiče chtějí absolvovat různá cvičení pro nastávající rodiče, od předporodních kurzů přes cvičení pro těhotné až po partnerská cvičení nebo masáže miminek, jsou ochotni obětovat čas i prostředky ve prospěch svých dětí. V tomto období mají rodiče na rodičovské dovolené minimální možnost profesního rozvoje, natož tak ideálního skloubení rozvoje profesního s rozvojem dítěte. Dal-

ším faktem, který se rodičů na rodičovské dovolené týká a který souvisí s již zmiňovaným omezeným přístupem ke kvalitním informacím, a také s dočasným vyřazením z pracovního procesu, je sociální izolovanost, kterou řada rodičů pociťuje. Většina rodičů na rodičovské dovolené má potřebu sociálních kontaktů a ne vždy mají možnost uspokojit ji se svými přáteli či rodinou. Z těchto důvodů začínají vznikat zařízení určená především rodičům na rodičovské dovolené a jejich dětem, ve kterých mohou nalézt potřebné jak rodiče, tak je zde postaráno i o kvalitní rozvoj jejich dětí. O tomto tématu se zmiňuje také Langmeier, Krejčířová (2006, s. 87). „Pro matky, které se mohou při delším pobytu na mateřské dovolené cítit izolovány, jsou tato centra příležitostí k navázání nových přátelství, k výměně informací i ke sdílení podobných emočních prožitků při zvládání výchovy malých dětí, překonávání jejich negativismu a jiných těžkostí. Mnohdy se tu nabízí i možnost využít dobu mateřské dovolené k vlastnímu osobnostnímu růstu.“

Ke zmíněným pocitům izolovanosti a také navíc stereotypu se věnuje také Vágnerová (2007, s. 132), která říká, že pokud žena nemá občas možnost přerušit stereotyp domácí práce, může mít pocit, že je svým rodičovstvím limitována. „Pocity izolace bývají nepříjemné a malé děti mohou potřebu sociální stimulace uspokojit jen částečně a jednostranně, pro matku jsou důležité i společenské kontakty s dospělými lidmi. Sociální síť, která funguje v době, kdy je matka s malými dětmi doma, bývá redukována, což je dáno dominantním zaměřením na péči o děti, zejména pokud rodiče nemají nikoho, kdo by je byl ochoten občas pohlídat“ (Vágnerová, 2007, s. 132).

1.1.3 Současný stav rodiny v české republice

S funkcemi a také potřebami rodin úzce souvisí jejich aktuální stav, který v současné době v České republice panuje. Abychom mohli lépe pochopit znaky současné rodiny, je potřeba uvést změny a proměny, které v posledních šedesáti letech prodělala. Sullerotová (1998 cit. podle Helus, 2009) definuje tři fáze rodiny. První je časově vymezena obdobím po druhé světové válce do první poloviny let šedesátých. Toto období je charakteristické velkým respektem k rodině, jako jediné instituci, která neselhala a zachovala si svoji jistotu. Další charakteristikou poválečného období plného bídy je fenomén označovaný jako „baby boom“. Tento výraz znamená prudký nárůst natality. Děti přiváděné na svět v tomto období demonstrují naději na lepší život a díky pocitu štěstí, který s sebou při narození přinášejí, nabízejí možnost zapomenout hrůzy předchozích let. Druhá fáze rodiny

nastupuje zhruba v polovině let šedesátých a její trvání je až do let osmdesátých. Pro tuto dobu je typický zlom, jakési vystřízlivění, které přichází po předchozím období plném naplňování rodinných hodnot. Oproti době minulé se otevírají nové možnosti a rodina se stává zátěží. Natalita, která byla v minulosti vysoká, nejprve pozvolna, ale později strmě klesá. To souvisí se zvyšujícími se nároky na bydlení, cestování a celkově zvyšování životní úrovně. Mezi diskutované a aktuální téma této doby patří antikoncepce a s tím související redukce počtu dětí v rodině. Postupem času se rodina stává stále více zpochybňovanou ve vztahu ke vzájemné závaznosti pro oba partnery. Stále se zvyšující počet rozvodů a zakládání druhých a třetích rodin, ústí ve fenomén té doby označovaný jako „krize rodiny“. Třetí vývojová fáze rodiny má své počátky v osmdesátých letech a trvá dodnes. Rodina této doby je často označována jako „postmoderní rodina“. Mimo rodinu ve svém původním významu se v současnosti začínají stále více objevovat alternativy soužití a péče o děti, což je jedním z charakteristických prvků současné postmoderní rodiny.

Současný stav české rodiny je charakteristický řadou překážek, se kterými se musí takřka každá rodina potýkat. Mezi hlavní můžeme zařadit socioekonomické problémy, společenské tlaky, neustále se zvyšující nároky na péči a výchovu dětí a také proměnu hodnotové orientace, která je samozřejmě důsledkem neustálého rozvoje společnosti. Samozřejmě, že tyto fakta, které lze jen velice těžko ovlivnit, velkou měrou působí negativně při naplňování potřeb rodiny a ztěžují podmínky pro její bezproblémové fungování. Tyto problémy jistě ovlivňují nízkou porodnost, se kterou se naše země potýká, stejně jako řada jiných evropských států. Tento dlouhodobý pokles porodnosti je tedy nejen charakteristikou současné české rodiny, ale dalo by se říci, že takřka všech ekonomicky vyspělých a tržně orientovaných společností. Přesto, že nízká plodnost se týká většiny evropských zemí, Česká republika patří k zemím s vůbec nejnižší v Evropě. Tento úkaz je docela zajímavý a stal se předmětem výzkumu mnohých vědců, především proto, že z hlediska strukturálních faktorů není naše země nikterak výjimečná. Ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi není současná Česká republika výrazně chudá, ale na druhé straně ani neoplývá bohatstvím, míra chudoby občanů je spíše nízká než vysoká, míra nezaměstnanosti se pohybuje v evropském průměru, systém sociálního zabezpečení je poměrně rozsáhlý a také politická situace je víceméně stabilní. Co se týká mladé české populace, ta je v současné době již zcela srovnatelná se západoevropskou, je přiměřeně sebevědomá, vzdělaná a i další charakteristiky ji neodlišují. Co ji ale odlišuje naši mladou populaci velmi výrazně, je její součas-

ná nízká plodnost. Je důležité si uvědomit, že tento fakt nízké natality má své důsledky a to jak ekonomické a sociální, tak v neposlední řadě morální. Nejčastěji je upozorňováno na to, že stále menší počet práceschopného obyvatelstva musí zabezpečit stále více lidí, kteří jsou již v postproduktivním věku (Helus, 2009; Kocourková, Rabušic, 2006; Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012).

Mezi nejpalčivější problémy současné české rodiny patří socioekonomické postavení, které mladou rodinu omezuje již při svém zakládání. Finančně náročné bydlení, vybudování si pevné pracovní pozice, problémy s návratem do pracovního procesu po rodičovské dovolené, to vše ovlivňuje mladé lidi a nutí je odsouvat manželství a tím i rodičovství do pozdějšího věku. Na odsouvání manželství a rodičovství má vliv také emancipace a touha po vzdělání českých žen, která se na počátku devadesátých let výrazněji projevila. Budoucí podobu české společnosti dosti výrazně ovlivňuje vzdělání českých žen a to především negativně. Platí zde pravidlo již několik let, že čím vzdělanější žena, tím méně dětí zřejmě vychová. Charakteristická pro českou rodinu je poměrně vysoká míra mezigenerační solidarity a vnitrorodinné soudržnosti. Tyto dvě vlastnosti českých rodin hrají poměrně významnou roli při zvládání ekonomické funkce mladé rodiny. Velká část rozšířených rodin se vzájemně podporuje především v nepříjemných životních situacích, jako je například ztráta zaměstnání či nemoc některého výdělečného člena domácnosti, jak finančně, tak bezplatnými službami. Zároveň je u českých rodin potvrzena tendence k samostatnosti jednotlivých generací, od samostatného bydlení jednotlivých rodin, až po žádání pomoci jen v krajních a opravdu obtížných životních situacích (Možný, 2006; Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004; Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012).

K dalšímu problematickému tématu týkající se současné české rodiny patří působení kulturně-hodnotových faktorů. Většina českých rodin stále vychází z tradičních rodinných uspořádání a určující jsou tradiční rodinné hodnoty. Přesto se stále častěji v české společnosti začínají objevovat tendence k rozvolňování partnerských vztahů a preference především individuálních zájmů v osobním životě. Trendem současné české společnosti je také nárůst popularity nesezdaných soužití, stejně jako dlouhodobých forem života bez dětí. Počet nesezdaných soužití se od roku 1991, kdy jich bylo 85 tisíc, zvýšil na 125 tisíc v roce 2001. Samozřejmě, že s tímto roste také počet dětí narozených mimo manželství, ale přesto z hlediska reprodukce není nesezdané soužití rovnocennou alternativou k tradičnímu manželskému svazku. Jako nejčastější důvody pro alternativní způsob soužití nesezdaní

partneři uvádějí prozatímní nepřítomnost dítěte, společný život a bydlení na zkoušku či „chut' užívat si život bez závazků“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004; Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012). Nutno zmínit poznatek Kocourkové, Rabušice (2006), kteří uvádějí, že mladí lidé v Česku neodmítají sňatek, dokonce jej pokládají za důležitou součást společného života. Avšak velká část mladých lidí chce žít se svým partnerem „na zkoušku“, tedy nejdříve v nesezadém soužití, než vstoupí do společného svazku.

„Ačkoli rodina představuje základní jednotku společnosti, jejíž fungování je podmínkou soudržnosti a rozvoje celé společnosti, v ČR nejsou doposud soukromé investice rodičů do rodiny a jejich společenský přínos odpovídajícím způsobem oceněny.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012). To také dokládá fakt naprosto nedostačujícího počtu zařízení pro cílovou skupinu této práce, přestože se v případě dětí, jakožto klientů, jedná o vývojové období, od kterého se odvíjí další průběh života člověka, jakožto i budoucnost celé české společnosti.

1.2 Rodiče na rodičovské dovolené

Tímto pojmem označujeme specifickou sociální roli, kterou na sebe lidé berou, ideálně po pečlivém uvážení, vzhledem k tomu, že se jedná o velice náročnou fázi v životě člověka, která je spojena s řadou emotivních, krásných zážitků a pocitů, ale také s jistým omezením a vypětím. Pro pochopení souvislostí a důležitosti služeb pro rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti, je důležité objasnit co rodičovství jako takové obnáší a jaké nároky jsou na rodiče kladeny.

1.2.1 Rodičovství

Vágnerová (2007) označuje rodičovství jako významný projev generativity dospělého člověka a také jako způsob, kterým se naplňuje potřeba intimity, která umožňuje vzniku velmi silné citové vazby, která má obvykle doživotní trvání. Rodičovskou roli označuje za součást identity dospělého člověka, která má svoji psychickou a sociální hodnotu. Švejc et al. (2003, s. 27) definuje rodičovství jako „ideální důsledek schopnosti žít v partnerském páru osob různého pohlaví a přijmout novou životní roli, tedy počít, porodit dítě a starat se o něj.“ Langmeier, Krejčířová (2006) hovoří o dítěti v rodině jako o podnětu, který přináší do manželského života řadu nových pozitivních prožitků a významně stimuluje jejich osobnostní rozvoj. Také udávají, že se v rodičích projevuje ochranný

puď, který dosud nepoznali. Ten také dává jejich životu zcela nový smysl, rodiče nyní nežijí jen ve dvojici a pro sebe, ale především pro dítě.

Vágnerová (2007) rodičovskou roli vymezuje několika charakteristickými body, které ji odlišují od rolí jiných:

1. Jedná se o roli jednoznačně a nezpochybnitelně nadřazenou, rodič má výhradně dominantní autoritu a dítě je mu podřízené a zároveň závislé na jeho péči.
2. Dítě k sobě poutá rodiče nezrušitelnou vazbou, protože je a navždy zůstane jejich společným potomkem.
3. Rodičovská role, na rozdíl od jiných (například profesní či partnerské) je nevratná. Člověk se rodičem stane a navždy jím také zůstane.
4. Jde o roli, která vyžaduje docela zásadní změnu životního stylu, která souvisí s jistými omezeními a nároky. Vzhledem k absolutní závislosti malého dítěte také vyžaduje notnou dávku zodpovědnosti.

Rodičovství přináší tedy řadu krásných prožitků, které jistě ve většině rodin převažují, ale k dítěti patří také nové nároky na změnu dosavadního života rodičů. Dítě vyžaduje zcela zásadní změnu denního rozvrhu svých rodičů, což pro ně znamená, že již není možné se plně a bez překážek věnovat svým vlastním zájmům a koníčkům. Takřka veškerý čas je podřízen dítěti, protože každé vývojové období dítěte klade na rodiče zcela nové specifické požadavky, je tedy nutná vysoká dávka flexibility a přizpůsobení se novým potřebám dítěte. Je také třeba brát na vědomí, že po narození dítěte obvykle výrazně klesá manželská spokojenost, což přímo souvisí s plným zaměřením se na dítě, na jeho nezvyklé potřeby, nutnost reorganizace navyklého režimu. S těmito nároky již nezbyvá rodičům čas ani energie věnovat se navzájem potřebám partnera. Rodičovství jako takové ovšem dlouhodobě je jednoznačně pozitivní zkušeností, jelikož zmiňovaný pokles spokojenosti v partnerském životě bývá pouze dočasný (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Plánování rodičovství ve většině případů souvisí nebo přímo navazuje na plánování manželství. Současný trend v naší společnosti je jednoznačný, odsouvání sňatku do stále vyššího věku, stejně tak jako rodičovství. Ale je důležité zmínit, že tento trend může být v případě matek vyššího věku spojen se zdravotními komplikacemi, ať již při samotném početí dítěte, tak v průběhu těhotenství. Zmiňovaný trend dokládá tvrzení Vágnerové (2007) že, průměrný věk matky v roce 2002 při narození prvního dítěte byl 25,6 let, na roz-

díl od roku 1986, kdy matky rodily první dítě o více jak tři roky dříve. Aktuální informaci o věku matek uvádí Český statistický úřad (2011), věk matek roste nadále, v roce 2010 byl jeho průměr již 29,6 let.

1.2.2 Rodičovská dovolená

V této části je objasněn pojem rodičovská dovolená, který cílovou skupinu vymezuje podle zákona. V souvislosti s péčí o děti od narození do tří let věku dítěte, legislativa České republiky rozlišuje dva pojmy, a sice mateřská dovolená a rodičovská dovolená. Oba pojmy jsou vymezeny v zákoně číslo 262/2006 Sb. Zákoníku práce. Dle zmíněného zákona mateřská dovolená náleží pouze matce v souvislosti s porodem a následným zotavením se, přičemž nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů. Rodičovská dovolená je definována „k prohloubení péče o dítě je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnankyni a zaměstnanci na jejich žádost rodičovskou dovolenou. Rodičovská dovolená se poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte, a to v rozsahu, o jaký o ni požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let“ (Česko, 2012, s. 56). V souvislosti s čerpáním rodičovské dovolené náleží rodiči nárok na čerpání dávky státní sociální podpory, tedy rodičovského příspěvku. Rodičovský příspěvek má celkovou hodnotu 220 000 Kč a rodič má na něj nárok až do jeho úplného vyčerpání, nejdéle však do čtyř let věku dítěte (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2012).

V současné době je institut rodičovské dovolené v České republice stále otázkou především žen, tedy matek dítěte. Souvisí to zřejmě s dobou dávno minulou, kdy péče o děti byla výhradně úkolem matek. Přestože rodičovskou dovolenou může čerpat i otec od začátku roku 2001, Tomešová Bartáková (2009) uvádí, že do té doby otec měl nárok na pobírání rodičovského příspěvku, nikoli však na rodičovskou dovolenou, tudíž s dítětem doma zůstat nemohl. Toto řešení volí stále pouze zlomek rodin u nás. Jinak tomu je například v severských zemích, kde muž nastupuje na rodičovskou dovolenou stále častěji. Odchod muže na rodičovskou dovolenou souvisí především s ekonomickým postavením rodiny, vzhledem k tomu, že ve většině rodin muž přispívá do rodinného rozpočtu vyšší částkou, proto na rodičovskou dovolenou odchází žena. K tomuto Tomešová Bartáková (2009) uvádí, že významným důvodem odchodu muže na rodičovskou dovolenou je stále jeho horší ekonomické postavení v porovnání se ženou.

Jak uvádí Křížková (2008, s. 71) „hlavním smyslem rodičovské dovolené je zrovnoprávnění žen a mužů v jejich každodenních životech neboli vytváření možností pro shodnou (rovnou) participaci v obou základních sférách sociálního života jedince – ve sféře soukromé i veřejné. Ve svém důsledku tak má rodičovská umožnit rovnost příležitostí v ekonomickém, politickém a sociálním životě, prostřednictvím sdílení moci a vlivu v těchto oblastech života lidí.“

1.3 Děti batolecího věku

Do cílové skupiny, na kterou jsou zaměřeny služby dále popisující v této práci, samozřejmě patří hlavní uživatelé a základní důvod vzniku těchto služeb, a sice děti. Pokud bychom měli dětskou klientelu, tedy cílovou skupinu, vymezit věkově, jedná se především o děti batolecího věku, tedy od jednoho do tří let. Věková hranice od jednoho roku je vymezena z důvodu toho, že do jednoho roku věku dítěte dává většina rodičů přednost výhradně rodinné výchově a co se týče dětské kooperace a vůbec hraní si s vrstevníky, toto se u dítěte začíná postupně rozvíjet až po prvním roce života dítěte, do té doby si dítě „vystačí samo“. Jedná se o věk dítěte, kdy ještě není možné jeho umístění do předškolního zařízení, které přijímá děti od tří let věku. S tímto věkem dítěte je tedy přímo spojena domácí péče rodičů, pro jejíž účely existuje institut rodičovské dovolené. Samozřejmě jsou ve službách tohoto typu nabízeny některé aktivity i pro děti mladšího věku, stejně tak jako pro děti starší.

1.3.1 Charakteristika batolecího období

Při časovém vymezení tohoto období je vycházeno z vývojové psychologie, která jej určuje v rozmezí od jednoho do tří let života dítěte. Charakteristické pro batolecí období jsou pohybové dovednosti, které mají velký význam, jak při ovládnutí vlastního těla, tak při zkoumání okolního prostředí. Dítě objevuje nové podoby prostoru a také nové aktivity, které v něm může uskutečňovat. Díky těmto zkušenostem, které patří k batolecímu věku, si dítě razí cestu k dalším novým objevům, jako například prvopočáteční podoba identity nebo zkušenosti se sebou samým jako subjektem. Batole již není zcela závislé při uspokojování potřeby stimulace a je schopno si do jisté míry vystačit samo (Helus, 2009; Vágnerová, 2005).

Piaget, Inhelderová (2001) se věnují kognitivnímu vývoji a jeho postupnému rozvoji od narození do dvanácti let, tedy do období pubescence. Naši cílovou dětskou skupinu, tedy děti od jednoho do tří let věku, zahrnují jako batole do dvou vývojových stádií. A sice nejprve do senzomotorického období myšlení, které trvá od narození zhruba do dvou let věku dítěte. Označení této první fáze má spojitost s tím, že dítě do dvou let rozvíjí své základní poznávací procesy především pomocí přímé manipulace s předměty. Dítě je zcela závislé na smyslovém vnímání a motorických dovednostech. Postupem času dítě své poznávací procesy nerozvíjí pouze konkrétní manipulací s předměty, ale dochází k rozvoji symbolického myšlení, s čímž souvisí dětská touha poznat pravidla, podle nichž okolní svět funguje. Piaget, Inhelderová (2001) označuje toto období jako fázi symbolického myšlení, označováno také jako předoperační období, jehož počátky se u dítěte začínají projevovat kolem druhého roku života a trvá asi do čtyř let. Jedná se o způsob myšlení, který usnadňuje dětem zpracování a zařazování nových informací. Dítě je schopno uvažovat v symbolech, což znamená schopnost představit si něco prostřednictvím něčeho jiného, čímž může být například obrázek, gesto, představa či slovo. Vágnerová (2005) uvádí jako příklad kamínek, který pro dítě při hře představuje bonbón. Dochází k rozvoji všech forem paměti, kromě epizodické formy deklarativní paměti, což souvisí s tím, že z tohoto období se uchovává jen velmi málo trvalých vzpomínek (Piaget, Inhelderová, 2001; Vágnerová, 2005).

Velmi významně se u batolat rozvíjí řeč a s tím spojený dětský slovník, což také souvisí se symbolickým myšlením. Schopnost dítěte uchovávat si představy jako symboly a kdykoli je třeba si je vybavit, tvoří podmínku pro rozvoj řeči. Prvotní řečové projevy jsou agramatické a až mezi druhým a třetím rokem věku dochází k osvojení si základů syntaxe. Současně se děti v tomto období nadchnou pro pokládání otázek a odpovědí. Doposud převládaly objevy spojené s vlastním tělem, ale nyní přicházejí objevy nové, spočívající v psychickém setkání „já“ a „ty“ právě pomocí řeči a také dalších neřečových komunikačních prostředků. Děti mají schopnost reagovat emočně diferenciovaně, dochází k rozvoji empatie. Dítě dokáže už nejen tělesně, to znamená například objetím, vyjádřit vzájemnou blízkost a radost z toho jak dalece si dokážeme být blízcí, ale také slovně. Rozvoj řeči a hovoru vůbec pak nadále představuje významného činitele při dalším rozvoji myšlení. V tomto období se začínají objevovat pocity hrdosti, studu či zahanbení, velmi charakteristickým prvkem vývoje je separační úzkost. Uváděné pocity studu souvisí s teorií psychosociálního

vývoje osobnosti, kterou definuje Erikson (1963, 2002 citováno podle Vágnerová, 2005). Ten psychický vývoj dělí na osm stádií, z nichž každé je charakteristické cílem, ke kterému směřuje a také problémy, které jsou pro dané období typické. Erikson vychází totiž z předpokladu, že v každém vývojovém období musí člověk splnit nějaký psychosociální úkol, aby mohl ve svém vývoji dále pokračovat, pokud se tak nestane, může další rozvoj stagnovat. Pro období batolete Erikson proti sobě staví autonomii a již jednou zmiňovaný stud a navíc pochyby. Podle něj je tato fáze zaměřena na dosažení základní důvěry v sebe sama a také ve své schopnosti. Dále je podle něj období charakteristické první emancipací, stejně tak jako prvním sebeprosazováním nebo rozvoji uvědomění si sebe sama (Helus, 2009; Vágnerová, 2005).

Kolem druhého roku života dítěte se začínají objevovat první prvky identity daného dítěte, stejně jako zrod původcovské pozice, projevující se sebeoznačením jako „já“ a sebeprosazením jako „já sám“. Dítě se najednou přestane označovat křestním jménem a mluvit o sobě ve třetí osobě, ale použije slovo „já“. Další důležitý krok pro budování vlastní identity učiní o něco později, kdy se vzepře snaze rodičů mu nějak pomoci a vysloví, poté již velice často slýchané sousloví, „já sám“. Dítě je již tedy schopno pochopit sebe samého jako původce činností či zdroje iniciativ. Zrod „já“ představuje projev jakéhosi „přihlášení se k sobě samému“ a jde tedy o fakt zásadního významu, který velmi úzce souvisí s rozvojem osobnosti dítěte. K projevům, které se k tomuto období pojí, patří prosazování vůle dítěte nebo snaha zapojit druhého člověka do hry výhradně podle jím vymyšlených dětských pravidel. Častým a ne příliš příjemným doprovodným znakem, který ovšem k budování vlastní identity neodmyslitelně patří, je projev vzdoru. Batole jím vyjadřuje své uchvácení z objevování své autonomie a také zároveň svou nevěli při jejím jakémkoli omezování. Je podstatné, aby si rodiče uvědomili, že se opravdu jedná o jev přirozený, protože důrazné a trestající potlačování vzdoru je v mnohých případech nepříznivým faktorem, který může blokovat či deformovat rozvoj počáteční autonomie. V případě projevů vzdoru se doporučuje odvádět pozornost dítěte na nějaké jiné činnosti (Helus, 2009).

1.3.2 Základní potřeby

Všechny děti mají celou řadu společných tělesných a psychických potřeb. Ty musejí být uspokojovány, aby děti mohly správně prospívat a vyvíjet se. Mnoho psychologů se shoduje na tom, že první roky na světě hrají klíčovou roli v celém životě, především proto,

že v žádném jiném vývojovém období se člověk tak rychle nemění a nevyvíjí (Allen, Marotz, 2005).

Základní potřeby rozdělují zahraniční autorky Allen a Marotz (2005) do několika skupin:

1. Tělesné potřeby: Zde jsou zařazeny potřeby týkající se ochrany, přístřeší a tepla, dále výživné jídlo a přiměřené ošacení, preventivní zdravotní péče. V neposlední řadě zde patří odpočinek a ve vyvážené míře také aktivita.
2. Psychické potřeby: Zde autorky řadí výchovnou péči, která v sobě skrývá lásku a důslednost, na které se dítě může spolehnout. Také zde patří tzv. reciproční výměna, která představuje systém „dávání a brání“, což u dítěte posiluje schopnost citlivě vnímat a reagovat. Dále do této oblasti potřeb spadá přijímání kulturních, etnických nebo vývojových odlišností, kterými se dítě vyznačuje, potřeba bezpečí a důvěry.
3. Potřeba učit se: Jednou z nejranějších forem učení je hra, děti pro svůj správný rozvoj potřebují mít neomezené možnosti hraní, aby mohly prozkoumávat prostředí a experimentovat s různými věcmi. Stejně tak jako jsou důležité neomezené možnosti vhodných hraček a materiálů ke hře, tak jsou důležité určité hranice, které jsou důsledně dodržovány.
4. Potřeba úcty a sebevědomí: Dítě potřebuje vlídné a podnětné prostředí, které jej povzbuzuje a jeho snahu oceňuje. Pozornost je věnována především tomu, co dělá dítě dobře, tak aby bylo schopné si uvědomit vlastní úspěchy. Drobné nedokonalosti nebo i neúspěchy mají být přehlíženy.

Zároveň s výčtem potřeb Allen a Marotz (2005) upozorňují na fakt, že všechny potřeby jsou vzájemně propojeny a provázány. Jako příklad udávají uspokojování tělesných potřeb a zanedbávání potřeb psychických, což může mít za následek vývojové problémy.

Langmeier (1974 cit. podle Matějček, 1994) uvádí čtyři základní psychické potřeby dětí, které odvodil z výsledků studie dětí z dětských domovů a na kterých, při jejich neuspokojování, založil svoji teorii psychické deprivace. Při vymezování těchto potřeb je bral jako obdobu potřeb biologických, které musejí být uspokojovány, aby mohlo malé dítě vůbec přežít. Psychické potřeby vidí také jako základní a životně důležité pro rozvoj psychicky zdravé osobnosti dítěte. První definovaná potřeba je potřeba určitého množství, kvality

a proměnlivosti vnějších podnětů. Tímto optimálním přísunem podnětů je u dítěte zajištěno, aby se aktivizovalo na žádoucí úroveň. Optimálním přísunem podnětů je myšleno, že se dítě nebude nudit, ale že ani nebude přetěžováno. Jako druhá je uváděna potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech. Jedná se o základní potřebu umožňující učení a také je označována jako „smysluplný svět“. Díky naplnění této potřeby je dítěti umožněno, aby podněty, které k němu přicházejí ze všech jeho smyslů, využilo a přetvořilo je v poznatky, zkušenosti či pracovní strategie. Pokud by dítě veškeré dění ve svém okolí vnímalo pouze jako náhodné, vznikl by v jeho vědomí chaos a nebylo by schopné se ničemu naučit. Jako třetí je uváděna potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů. Pokud je u dítěte vhodně a bez výhrad uspokojována tato potřeba, přináší to dítěti pocit životní jistoty, stejně tak tvoří podmínku pro správné a žádoucí vnitřní uspořádání dětské osobnosti. Poslední definovanou je potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty. Při náležitém uspokojení této potřeby dochází u dítěte k rozvoji zdravého vědomí vlastního já, které je v dalším vývoji podmínkou toho, aby si byl člověk schopen osvojit společenské role a také stanovit cíle pro své další snažení. Matějček (1994) k těmto čtyřem psychickým potřebám připojuje ještě jednu, a sice potřebu otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy. Uspokojení této dává lidskému životu časové rozpětí. V potřebách nastíněných v tomto odstavci existuje posun, vždy od nižší k vyšší, od potřeby nejobecnější a univerzální pro celou živočišnou říši, až po potřebu specificky lidskou (Matějček, 1994).

Uspokojování všech zmiňovaných potřeb, které děti mají, napomáhá přímo či nepřímo při procesu začleňování dítěte do společnosti, tedy socializaci. Socializační funkce je jedna z předních funkcí, kterou služby pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené plní, především právě vůči dětem. Děti se prostřednictvím hry učí poznávat okolí svět a také vztahy, které v něm existují. Prožívají první pocity uspokojení ze hry s vrstevníky, stejně tak jako ze společné aktivity s rodiči. Dítě se při kontaktu s ostatními batolaty učí chápat, že se „svět netočí jen kolem něj“, ale že se musí i podřizovat a ustupovat ostatním dětem, stejně tak jako jim pomáhat a dělit se o hračky. K tomuto Langmeier, Krejčířová (2006) uvádějí, že vývojová fáze batolete je primární pro osvojení si prosociálního chování, které zahrnuje schopnost poskytnout druhému pomoc nebo umění utěšit. Socializace batolete probíhá primárně na úrovni rodiny a to jak širší rodiny, tak především rodičů. Dítě má

možnost sledovat jak se chovají jeho rodiče v určitých situacích a srovnávat toto chování s projevy jiných členů rodiny (Langmeier, Krejčířová, 2006; Vágnerová, 2005).

Přestože hlavní roli při socializaci malého dítěte hraje především rodina, také vrstevníci mají již v tomto období specifickou funkci. Vztah dítěte k ostatním vrstevníkům, se kterými bývá často srovnáváno, je velkou měrou ovlivněn vztahem dítěte k vlastním sourozencům. Dítě si promítá vlastní vztahy se sourozenci i na ostatní děti a tyto vztahy se poté obvykle projevují ve vzájemné hře. Zhruba v prvním roce života, tedy na počátku batolecího období dítě své vrstevníky vnímá jako hračky či ostatní objekty. Až teprve postupem času začne být pro dítě hra s ostatními dětmi přitažlivá a tehdy jí dá přednost před hrou s dospělými. V batolecím období se u dětí jedná o tzv. paralelní hru, což znamená, že si děti hrají především vedle sebe, protože ještě zcela neovládají vzájemnou spolupráci a jsou uzavřeny do svých představ. Typické jsou také velice časté spory o hračky. U batolat může být někdy obtížnější rozeznat mezi skutečnou hrou a nahodilým prozkoumáváním. V případě, že u dítěte je možné pozorovat zaujaté napodobování činnosti dospělých nebo neúnavné zkoumání složení a vlastností všech možných materiálů, jde o volnou spontánní hrovou činnost. Pro hru batolat je typické velké zaujetí, radost, ale také častá proměnlivost činnosti, na druhou stranu silná neochota se svojí započatou hrou přestat, pokud to vyžaduje někdo jiný než ono samo. Dítě má také často touhu se ke hře vracet a neustále dokola opakovat některé její části. Důležité je si uvědomit, že hra dítěte vychází z jeho současných potřeb a také možností, proto se dospělému někdy může zdát, že o hru v podstatě ani nejde. Kolem druhého roku života dítěte, tedy v polovině batolecího období se postupně jednotlivé hrové aktivity začínají zdokonalovat. Z hry manipulační se stává hra konstruktivní, z hry nápodobivé hra námětová, tento vývoj souvisí se schopností dítěte při hře postihnout a prozkoumat větší celek, využít více dovedností a zkušeností a také uspokojit určitý širší vnitřní záměr. Při hrách námětových je dítě kolem tří let již schopno reprodukovat řetěz činností, které mu byly předvedeny a které odpozorovalo, je schopno využívat určitou symboliku a připisovat předmětům náhradní význam. Při hrách konstruktivních dítě někdy pojmenovává své výtvary ještě před započatím činnosti, ale obvykle je v průběhu několikrát mění. Nejčastěji dítě pojmenuje svůj výtvar, až po ukončení činnosti podle toho, co mu jeho práce připomíná. Již v předchozím textu bylo řečeno, že hra je jednou z nejranějších forem učení dítěte, jedná se totiž o spontánní učení z vlastní iniciativy a také pod vlastní kontrolou. Také se jedná o činnost, díky níž si dítě buduje svět představ a fantazie, ze kterého

čerpá ve svém dalším vývoji. Dále hra dítěti přináší radost a uspokojení z nejrůznějších dovedností, které si postupně osvojuje. Ve hrách dětem v podstatě nejde primárně o dosahování určitých výsledků, ale hlavně o samotné provádění her. Tedy samotné provádění hrové činnosti a potěšení z ní je vlastním cílem dítěte (Čačka, 2000; Dittrichová, Papoušek, Paul, 2004; Koťátková, 2005; Mišurcová, Severová, 1997; Vágnerová, 2005).

V předchozím odstavci byla popsána nezastupitelná role vrstevníků při socializaci malého dítěte, která doplňuje roli rodiny. Potřebu a výhody zařízení pro děti do tří let zmiňují Langmeier, Krejčířová (2006, s. 87) ve spojitosti s obtížnou adaptací dětí do jeslí. „Postupně sílí potřebu hry s druhými dětmi přibližně stejného věku mohou proto lépe než jesle (nebo jiná péče nahrazující celodenní péči rodiny) uspokojit tzv. mateřská centra, která dnes na řadě míst naší republiky aktivně rozvíjejí svoji činnost. Dítě zde má možnost pomalu se učit komunikovat, hrát si i soupeřit se svými vrstevníky, získává tu řadu nových podnětů i pro svůj rozumový vývoj a rozvoj hry (ve společných organizovaných hrách, tanečcích apod. i ve volné hře s novými hračkami). Děti, které se podobných aktivit v batolecím období účastní, zvládají pak obvykle lépe i přechod do mateřské školy a komunikaci s cizími dětmi i dospělými obecně.“

2 SLUŽBY PRO RODINU A AKTIVITY K JEJÍ PODPOŘE

Druhá kapitola popisuje současné nabízené služby pro rodinu, především tedy pro cílovou skupinu rodin, kterou je rodina s malými dětmi do věku tří let. Tyto služby by měly reflektovat potřeby rodičů i jejich dětí. Úkolem těchto služeb by nemělo být nahrazování funkcí rodiny, ale jejich vhodné a žádoucí doplnění a rozšíření. Daný typ služeb není v České republice příliš rozvinutý, přestože se jedná o velice důležitou a potřebnou aktivitu pro další rozvoj rodiny a jejího budoucího života. Rodinná politika je v současné době věčně diskutované téma nejen na úrovni široké laické veřejnosti, ale také na úrovni odborné zákonodárné. Situace v České republice je v oblasti rodinné politiky charakteristická neustálými změnami a snahou podpořit rodiny v naší republice. Ne vždy jsou inovace přijaté v rámci rodinné politiky výhodné pro všechny typy rodin, a přestože by rodina a její správný rozvoj měl být primární prioritou státu, vstupují do popředí jiné zájmy státu a na rodinu se mnohdy zapomíná.

Služby péče do tří let věku dítěte:

Jak již bylo zmiňováno v krátkém úvodu kapitoly, tyto služby pro nejmenší děti, tedy do věku tří let, nejsou v naší republice příliš rozvinuty. O tento typ služeb je poměrně velký zájem z řad rodičů, což dokládá výzkum provedený Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí v roce 2004. Z výzkumu lze vyvodit nedostatečné pokrytí těmito službami především z faktu, že v současné době navštěvuje mateřské školy až 25% dětí mladších tří let. Důležité je také poznamenat, že tento fakt nedostatečné péče o malé děti v ČR, je často objektem kritiky v zahraničí, kde je situace naprosto jiná. V České republice existují tři typy služeb pro danou cílovou skupinu, a sice zdravotnická zařízení typu jesle, dále se jedná o soukromá zařízení provozovaná v režimu zákona číslo 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání a poslední druh tvoří služby typu „baby-sitting“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2012).

1. Zdravotnická zařízení typu jesle: Tento typ služeb je definován jako zvláštní dětská zařízení léčebně preventivní péče, pečující především o všestranný rozvoj dětí do tří let věku. O zřízení jeslí rozhodují obce, podle svého uvážení a potřeb daného území nebo se může jednat o zařízení soukromá. Protože je fungování zařízení hrazeno zřizovatelem, je také na něm jak vysoké poplatky za využívání těchto služeb bude vybírat. V případě, že je zřizovatelem obec, jsou udávány poplatky pohybující se

v rozmezí od 800 – 4500 Kč za měsíc. Během posledních 20 let došlo k obrovskému poklesu tohoto typu zařízení. Zatímco ještě v roce 1991 jich bylo 1043, v roce 2007 jejich počet klesl na pouhých 49 (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2012). K tomuto tématu jeslí Křížková (2008, str. 52) uvádí, že se Česká republika během několika málo let propadla mezi země s nejnižším zajištěním institucionální denní péče o děti do tří let. Dále uvádí, že většina z již tak malého počtu jeslí je soukromých a tudíž poplatky za ně pohybují v obrovském rozmezí, a sice od dvou až do deseti tisíc korun.

2. Soukromá zařízení provozována v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání: V tomto případě služeb se jedná o vázanou živnost s názvem „Péče o dítě do tří let v denním režimu“, jejíž náplní je individuální výchovná péče o dítě do tří let v denním či celotýdenním režimu. Jde především o výchovnou péči, která je zaměřena na rozvoj řečových a rozumových dovedností, dále na pohybové, pracovní, výtvarné a hudební schopnosti. V zařízení je zajištěn pobyt dětí na čerstvém vzduchu, spánek, odpovídající hygienické zázemí, stejně tak jako bezpečnost dětí včetně poskytování první pomoci. Poplatky za poskytování této služby spadají pod hlavičku poskytovatele, tedy soukromníka a jsou stanoveny na komerční bázi (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2012).
3. Služby typu „baby-sitting“ dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání: Tato služba na rozdíl od předchozí je definována jako volná živnost, obor činnosti č. 79 s přesným názvem „Poskytování služeb pro rodinu a domácnost“. Na rozdíl od předchozího druhu služby, není hlavním obsahem této péče o děti do tří let věku v denním režimu, ale spíše příležitostné krátkodobé hlídání dětí a péče o osoby vyžadující zvýšenou péči. Hlavní náplní služby je především zajišťování chodu domácnosti, kam spadají činnosti jako vaření, úklid, obstarávání nákupů, péče o zahradu. Poplatek za využívané služby je opět v kompetenci poskytovatelů a tedy ovlivněn komerční situací na trhu (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2012).

Aktivita pro podporu rodiny:

V současné době je snahou rodinné politiky podporovat rodinu, tyto snahy lze rozdělit do tří oblastí aktivit, které rozděluje Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

liky následovně. Jedná se o sociální služby pro rodiny, služby na podporu fungující rodiny a činnosti prováděné v rámci sociálně-právní ochrany dětí (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2012).

1. Sociální služby pro rodinu: Tyto jsou zaměřeny především na rodiny, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, která si žádá řešení, na které členové rodiny obvykle sami nestačí. Tato pomoc se snaží předejít sociálnímu vyloučení. V České republice je možné rozdělit sociální služby pro rodinu do tří základních oblastí:
 - a. Služby sociální péče, jedná se například o osobní asistence, centra denních služeb, odlehčovací služby či pečovatelské služby
 - b. Služby sociální prevence, zde spadají služby jako krizová telefonická intervence, raná péče, azylové domy, aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy
 - c. Sociální poradenství, zde jsou zahrnuty různé druhy poraden například manželské a rodinné poradny, poradny pro osoby se zdravotním postižením, poradny pro oběti domácího násilí
2. Služby na podporu fungující rodiny: Jedná se především o služby, které mají podpůrný charakter, mají doplňovat a usnadňovat rodičovství. Mají také preventivní význam při péči o děti, důležitou náplní je pomoc při harmonizaci rodičovství a práce. Tyto služby lze dále rozlišit na komerčně poskytované a nekomerčně poskytované služby na podporu fungující rodiny. Do prvních zmiňovaných jsou zařazeny tři druhy služeb, a sice hlídání dětí nerodičovskou osobou, pomoc s vedením domácnosti a volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti. Za nekomerční služby spadající do této oblasti můžeme jmenovat mateřská centra, centra pro rodinu, přednáškovou činnost a poradenství v oblasti slučitelnosti rodičovských a pracovních rolí.
3. Činnosti poskytované v rámci sociálně-právní ochrany dětí: Zde spadají aktivity týkající se preventivní a poradenské činnosti, otázky náhradní rodinné péče a zřizování zařízení sociálně-právní ochrany dětí.

Jiné dělení služeb pro rodinu nabízí Matoušek (2003), ten se zaměřuje především na rozdělení služeb sociálních. V základním dělení vychází z délky trvání, prostředí, ve kterém jsou služby poskytovány, podle metod užitých při práci s rodinou a podle toho co dalo primární podnět k započetí práce. Podle doby trvání služby Matoušek (2003) rozlišuje

mezi službami krizovými až dlouhodobými. Mezi dlouhodobé služby řadí například vzdělávací programy, které jsou zaměřeny jednak na samotné rodiče a jejich rozvoj v rodičovských rolích, tak na celé rodiny při podpoře náhradních rodin nebo rodin s postiženými dětmi. Další dlouhodobou službou, které se Matoušek (2003) věnuje je preventivní program. Cílovou skupinou této služby jsou vznikající rodiny, v nichž je pravděpodobnost budoucích obtíží nebo rodiny, ve kterých se narodilo postižené dítě. V případě krizových služeb se jedná o krátkodobou, okamžitou pomoc. Jsou poskytovány v situaci ohrožení a svou charakteristikou vyžadují rychlé a kvalitní hodnocení profesionálem. Podle prostředí Matoušek (2003) rozlišuje služby poskytované v domově rodiny či ve specializovaném zařízení nebo komunitním centru. Dle použitých metod práce s rodinou se jedná o služby poradenské a odborně vedenou terapii. Poradenské služby jsou poskytovány ve specializovaných institucích, ve kterých se o rodinu stará skupina profesionálů, z nichž každý je zaměřen na nějaký problém rodiny, například na výchovu dětí nebo finanční hospodaření rodiny. Odborně vedená terapie by měla být ukotvena smlouvou, ve které se jsou stanoveny principy pomoci a především cíl terapie, kterého chce rodina dosáhnout.

Dále popisované služby pro vymezenou cílovou skupinu, tedy rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti, bychom mohli také pro účely práce zařadit do předchozího nastíněného dělení, přestože se nejedná přímo o sociální služby. Aktivitu, pomoc a služby nabízené v zařízeních, které jsou předmětem této práce, bychom mohli označit za poradenské, terapeutické a bezesporu preventivní. Například ve formě arteterapie, canisterapie se jedná o služby terapeutické a také preventivní, mezi preventivní a poradenské bychom mohli zařadit také vzdělávací kurzy pro rodiče. Komplexně služby pro danou cílovou skupinu můžeme označit jako preventivní.

Zajímavé je srovnání České republiky a jiných evropských států v oblasti péče o děti do tří let věku. Zatímco podobná situace jako u nás, tedy naprosto nedostatečná síť služeb péče o děti do tří let věku a naopak poměrně velká nabídka předškolních zařízení pro děti od tří do šesti let, tedy mateřských škol, panuje také v sousedním Německu a dále také i Itálii. Naopak velmi rozvinutý systém služeb péče o děti je ve Švédsku. Pokud rodiče pracují nebo studují, zajišťuje péči o děti již od jednoho do pěti let místní samospráva. Jedná se o univerzální a bezplatný systém, který mohou využívat také nezaměstnaní rodiče nebo rodiče na rodičovské dovolené, přičemž zde mohou umístit své čtyřleté a pětileté děti a to při nejmenším na tři hodiny denně. Jestliže dítě nenavštěvuje tyto veřejné zařízení, pak

má možnost chodit, v tomto případě v doprovodu rodičů, do tzv. otevřených předškolních zařízení. Mimo typy služby mají děti k dispozici také mimoškolská centra. Ve Švédsku je tedy zajištěna péče o více jak třetinu dětí do tří let věku. Také ve Velké Británii je odlišná situace oproti naší republice. Je zde nabízena široká škála služeb péče o děti, které jsou zajišťovány zařízeními typu jeslí, denních center a mateřských škol. V této zemi také hrají důležitou roli soukromé pečovatelky, které jsou ovšem zaměstnávány samotnými rodiči. Také francouzský systém péče o děti nabízí péči o nejmenší děti. Existuje zde zařízení pro děti do dvou let a pak dále od dvou do šesti let věku dítěte. Pro děti nejmenší jsou určeny jesle, které mohou mít různý charakter. A sice se jedná o kolektivní zařízení, ve kterých je celodenní péče po celý rok nebo jde o centra řízená sdružením rodičů, přičemž každý rodič zde pracuje obvykle půl den v týdnu. Další možností jsou rodinná zařízení, která zahrnují čtyřicet rodinných pečovatelů, kteří se o děti starají ve svém vlastním bytě a poslední možností jsou zařízení podniková, ve kterých je péče zajištěna zaměstnavatelem (Křížková et al., 2008).

3 SLUŽBY PRO DĚTI A JEJICH RODIČE NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ

Ve Valašském Meziříčí existují tři hlavní zařízení, ve kterých je možné uspokojit potřeby dané cílové skupiny, tedy dětí do tří let věku a jejich rodičů. Tyto pořádají společné aktivity pro děti a jejich rodiče jako je například canisterapie, arteterapie a společné tábory pro rodiny, organizují přednášky a vzdělávací kurzy pro rodiče na rodičovské dovolené a také je zde možnost hlídání dětí. Velkým přínosem těchto organizací je především snaha o minimalizaci již několikrát zmiňované sociální izolace, kterou mohou rodiče při rodičovské dovolené pociťovat. Tato zařízení také poskytují pomoc a rady rodičům při péči o své potomky, nabízené společné aktivity napomáhají rozvoji vzájemného vztahu mezi rodičem a dítětem. Přestože město Valašské Meziříčí má vypracovaný komunitní plán sociálních služeb města, ve kterém řeší vedle oblasti péče o osoby se zdravotním postižením či lidi ohrožené závislostí také oblast péče o rodinu, děti a mládež, danou cílovou skupinou práce, tj. rodiči na rodičovské dovolené a jejich dětmi se přímo nezabývá. Nutno poznamenat, že městem byl poskytnut pouze 1. Komunitní plán sociálních služeb města Valašské Meziříčí na období 2008-2010, protože na následující období ještě není zhotoven.

Z daného komunitního plánu města vyplývá, že v oblasti péče o rodinu, děti a mládež si město klade za cíle především podporu rozvoje osobních schopností, dovedností a vzdělání dětí ohrožených sociálních vyloučením, prevenci sociálně patologických jevů dětí a mládeže do čtrnácti let, podporu rodin ohrožených sociálním vyloučením a řešení dočasného bydlení pro rodiny ohrožené bezdomovectvím. Činností zařízení jako je například mateřské centrum se dále ve svém obsahu nevěnuje, přestože by právě toto zařízení mohlo být nápomocno například při podpoře rodin ohrožených sociálním vyloučením. Existenci daného mateřského centra sice vidí město jako svoji silnou stránku, ale jak již bylo zmíněno, dále jeho funkci nikterak nerozebírá (Valašské Meziříčí, 2008).

V následujícím textu jsou podrobně analyzována zařízení, která poskytují služby pro cílovou skupinu této práce. Postupně je popsáno zařízení Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, poté Rodinné a vzdělávací centrum Montessori Kamínek a v neposlední v řadě také Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Poslední zmiňované zařízení není zaměřeno na cílovou skupinu práce, ale ve svých služ-

bách nabízí jesle, které se cílové skupiny týkají. Poslední zařízení je v práci popsáno pouze okrajově, pozornost je věnována především službě jeslí.

3.1 Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, mateřská či rodinná centra vznikají za účelem pomoci rodičům. Snaží se o eliminaci sociální izolovanosti rodičů formou volnočasových aktivit v podobě různých přednášek, besed a společenských setkání. Jejich činnost je také zaměřena na vzdělávání rodičů na rodičovské dovolené a pomoc při návratu do zaměstnání. Jsou zde uskutečňovány vzdělávací kurzy různého zaměření, které jsou spojeny s hlídáním dětí odbornými pracovníky z řad zdravotníků. Pro celkový rozvoj dětí jsou v centrech zřízeny herny a pravidelně jsou za tímto účelem pořádány terapeutické kurzy typu masáže miminek, cvičení batolat či arteterapie, rovněž pod odborným vedením. Tyto centra jsou neziskové organizace, služby nejsou komerční. Ceny služeb jsou přizpůsobeny finanční dostupnosti rodin.

MC Emcéčko je občanské sdružení, které zahájilo svůj provoz ve Valašském Meziříčí v září roku 2000. Za dobu svého působení, tedy již dvanáct let, MC získalo své místo mezi významnými neziskovými organizacemi ve městě. Provoz tohoto občanského sdružení je financován především z dotací MPSV, pro nestátní neziskové organizace, o které musí sdružení každoročně žádat. Také čerpá z dotací ESF, město Valašské Meziříčí podporuje chod organizace přímou dotací z rozpočtu města a také udílením grantů pro některé projekty. Cílovou skupinou jsou především nastávající matky a rodiče s malými dětmi na mateřské a rodičovské dovolené. Centrum tohoto typu je jediné ve městě, jeho služby pravidelně využívá přes 300 rodičů s dětmi ve věku od narození až do šesti let věku dítěte. Služby poskytované v centru jsou zaměřeny především na prevenci sociálního vyloučení způsobeného déletrvající sociální izolací (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

MC Emcéčko ve Valašském Meziříčí patří stejně tak jako ostatní centra v republice pod hlavičku společné organizace Síť mateřských center v České republice. Jedná se o občanské sdružení, které bylo založeno v roce 2001 na podporu propagace, koordinace a rozšiřování těchto rodinných center v naší republice. Mezi konkrétní cíle, které si Síť mateřských center určila a které se samozřejmě snaží naplňovat, patří podpora a metodické vedení nově vznikajících center, konzultace a poradenství pro již fungující centra, spolupráce se státními a nestátními organizacemi, pořádání seminářů a vzdělávacích akcí pro vedení

jednotlivých center, pořádání celorepublikových projektů. Dále se tato zastřešující organizace snaží o celkovou reprezentaci MC a to jak v České republice, tak v zahraničí, kde také navazuje spolupráci s partnerskými organizacemi. Nedílnou součástí práce Sítě mateřských center je dokumentace společných akcí a také vedení archivu o činnosti jednotlivých MC, ze kterých čerpá informace a poznatky pro následnou spolupráci s médii (Sít' mateřských center v ČR, 2003).

Prvotní myšlenka seskupení žen na mateřské dovolené vznikla v roce 1981 v Německu, kdy ženy ve spolupráci s Německým institutem pro mládež a SOS dětskými vesničkami založily první mateřské centrum. Základním principem fungování mateřského centra je „umět se včas spojit s lidmi – v tomto případě s matkami – které mají také malé děti a obdobné problémy a tohoto svého „handicapu“ využít k zorganizování komunity lidí, kteří se scházejí, pomáhají si a rozumějí si“ (Kolínská, 1995, s. 10). Postupem času si centra v Německu získala i podporu státu, především díky jejich preventivnímu sociálnímu programu. Myšlenka centra se rozšířila i do okolních zemí a je rozvíjena také v České republice. Nadále zůstávají společnými jmenovateli mateřských center rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti před nástupem do předškolních zařízení, tito jsou tedy hlavními uživateli služeb (Kolínská, 1995). První MC v České republice vzniklo v Praze v YMCA v roce 1992, jako reakce na exkurzi hnutí Pražských matek, která proběhla v Mnichově, na které se skupina seznámila s MC a s jeho fungováním. Zakladatelky se v roce 1993 zúčastnily spolkového kongresu v Mnichově, v roce 1995 proběhl seminář „Jak začít“ a byla vydána publikace *Mateřská centra*, současně v tomto roce bylo již evidováno dalších pět MC v České republice. K 11. 11. 2006 Sít' mateřských center v České republice sdružovala již 166 MC (Sít' mateřských center v ČR, 2012).

MC je většinou zřízeno matkami na rodičovské dovolené, které se také podílejí na jejich samosprávě. Je nápomocno matkám s malými dětmi při snaze vyjít z izolace, do které se dostávají při celodenní péči o dítě a také se snaží posilovat rodičovskou roli. Snaží se napomáhat ženám udržet si jejich profesní orientaci a posiluje jejich sebevědomí. Pro děti je MC místem, ve kterém jsou vždy vítány a ve kterém najdou přirozené společenství svých vrstevníků. Dítě zde má možnost vidět matku také v jiné roli, než v jaké ji vidí v domácnosti. Svým charakterem se jedná o neformální a dobrovolnou činnost občanů, která přispívá k rozvoji občanské společnosti. Působení v MC podněcuje zájem o sociální

situaci v daném městě a u vedení MC bývá často odrazovým můstkem k aktivní účasti v komunální politice (Sít' mateřských center v ČR, 2003).

Poslání MC Emcěčko (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011):

1. Posilování hodnot rodiny a mezigeneračních vztahů, stejně tak i úlohy rodičů, zdůrazňování mateřské a otcovské role a jejich hodnot ve společnosti.
2. Podpora rodiny, mateřství, otcovství a také rovných příležitostí pro všechny bez ohledu na pohlaví, vzdělání či rasovou příslušnost.
3. Podpora zdravého životního stylu rodiny ve zdravém a důstojném prostředí.
4. Podpora při sladění rodinného a pracovního života.
5. Podpora multikulturního prostředí ve městě.
6. Podpora při integraci znevýhodněných skupin na trh práce a také do společnosti, přičemž je tato podpora zaměřena především na uživatele služeb MC.
7. Podpora při rozvoji alternativního školství v České republice.
8. Podpora při rozvoji forem péče o děti.
9. Činnosti zaměřené na osvětu ve městě Valašské Meziříčí.

Cíle MC Emcěčko (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011):

1. Získávání a poskytování odborných poznatků o výchově, zdraví a psychologii rodinného života.
2. Poskytování zázemí rodinám za účelem prevence sociálního vyloučení, předávání zkušeností a vzájemné pomoci.
3. Podpora aktivního trávení volného času rodičů s dětmi.
4. Vzdělávací činnost.
5. Pořádání seminářů, konferencí a workshopů.
6. Realizace konkrétních kampaní a projektů.
7. Pořádání společenských a kulturních prorodinných akcí.
8. Spolupráce s médii.

9. Spolupráce se státními i nestátními organizacemi, rovněž spolupráce s orgány státní správy a samosprávy.
10. Získávání finančních prostředků pro činnost sdružení a hledání finančních zdrojů za účelem trvalé udržitelnosti sdružení.

Mateřská centra obecně nabízí několik typů služeb, které mohou klienti využívat. Jednak MC nabízí tzv. pomoc svépomocí, pod tímto označením se skrývá vzájemné naslouchání, výměna zkušeností, vzájemná služba, laické poradenství a ve své podstatě jde o systém „dávání a brání“. Dále MC nabízí spolupráci, a to jak dalším neziskovým organizacím, tak státním zařízením podobného zaměření. Snaží se také o spolupráci s partnerskými organizacemi v zahraničí, státní správě a samosprávě. Vytváří programy a projekty, na kterých se podílí samo, ale také využívá řadu spolupracujících organizací ve městě. Programy, které jsou určeny pro matky, rodiče s dětmi nebo celé rodiny jsou různého zaměření. Jedná se o programy tvořivé, vzdělávací, sportovní, rekvalifikační, které jsou jak dlouhodobé, tak se jedná o jednorázové akce. Díky své naprosté otevřenosti pro všechny lidské rasy, různé sociální vrstvy občanů a také lidí s různým druhem postižení, učí MC vzájemné toleranci a předchází xenofobii. Již několikrát bylo zmíněno, že MC má také obrovskou preventivní funkci, díky tomu, že se rodiny v MC učí vhodně využívat svůj volný čas, dochází i k prevenci kriminality. Pro zakládající členky, které stojí v čele MC, zařízení nabízí školu občanského života, která zahrnuje získání schopností v oblasti managementu, kreativního přístupu k řešení problémů, strategického vyjednávání nebo také fundraisingu. Zakladatelky MC musejí být schopné a účelně vést celou organizaci, což zahrnuje shánění vhodných prostor, peněz, koncipování a zajišťování programů. Také starost o public relation a fundraising, vyžadují již určitou míru povědomí a znalostí o této specifické problematice, které by mělo vedení zařízení ovládat. To vše můžeme zahrnout do nabídky, kterou založení MC dává svým zakladatelkám (Sít' mateřských center v ČR, 2003).

Personální složení, vedení, kontrola

Chod zařízení je zajištěn jedenácti kmenovými pracovníky centra. V čele organizace stojí jednatelka, která je současně také finančním manažerem. Na vedení se podílí zástupkyně jednatelky, která je také zodpovědná za projekty ESF, jakožto vedoucí projektů ESF. Této zástupkyni jednatelky jsou podřízeni dva koordinátoři aktivit MC. Jedná se konkrétně o koordinátora aktivit pro náhradní rodiny a koordinátora aktivit pro rodiče s dětmi.

Koordinátoři jsou zodpovědní za tvorbu a uskutečňování jednotlivých projektů, těmto jsou dále podřízeni externí pracovníci, kteří se podílejí na průběhu projektů, jedná se například o jednotlivé poradce pro náhradní rodiny a odborníky působící v rámci poradenství pro rodiny. Dále tvoří personál MC pět zaměstnanců miniškolky, kteří se starají o děti navštěvující tuto školku. Další dva zaměstnanci obstarávají hlídání dětí během probíhajících kurzů. Mezi externí pracovníky, jejichž počet se mění, můžeme zařadit také lektory jednotlivých vzdělávacích kurzů, které v MC probíhají.

Jednou měsíčně probíhají v zařízení porady, při kterých jsou hodnoceny jednotlivé aktivity MC. Také jsou na těchto poradách projednávány připravované akce, rozpočet organizace a případné problémy, se kterými se zaměstnanci při fungování zařízení potýkají. V rámci jednotlivých projektů se také jednou měsíčně schází jednotliví zaměstnanci, kteří jsou do projektů začlenění a řeší a hodnotí jejich průběh. MC Emcéčko je občanské sdružení, tudíž jednou ročně probíhá valná hromada členů sdružení, na které je také hodnocen chod organizace. Protože se jedná o zařízení, které získává dotace z MPSV, probíhá kontrola také z tohoto úřadu. Poslední proběhla v minulém roce, tedy v roce 2011. Kontrola byla zaměřena na finanční hospodaření z čerpané dotace, nebyly zjištěny žádné nesrovnalosti.

Organizované projekty a s nimi spojené aktivity

Projekt Mateřské centrum Emcéčko

Podle směrnic MPSV se jedná o službu prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o děti. Primárně je projekt zaměřen na poskytování aktivizačních služeb rodičům pečujícím o děti, převážně do šesti let, za již zmiňovaným účelem prevence sociálního vyloučení, které může být způsobené déletrvající sociální izolací, s níž je spojena mateřská či rodičovská dovolená. Dále projekt podporuje aktivní trávení volného času cílové sociální skupiny. Program se snaží také o její aktivní zapojení do společenského a kulturního dění ve městě Valašské Meziříčí (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Aktivity projektu

V rámci tohoto projektu je v zařízení organizována celá řada aktivit, které podporuje zdravé fungování rodiny a snaží se o smysluplné trávení volného času rodinných příslušníků. Jednou z pořádaných aktivit je poradenství pro rodiny s dětmi, dále se jedná o semináře pro rodiče, besedy s odborníky na témata, která si sami klienti zvolí a určí za zajíma-

vé. Pro účely omezení sociální izolovanosti a možnosti děti socializovat v kolektivu vrstevníků, je v MC otevřena volná herna. Mezi další akce utužující vzájemné rodinné vztahy, které jsou pořádány, je možné zařadit víkendové a týdenní rodinné pobyty, tvořivé workshopy pro děti a rodiče a arteterapeutické workshopy pro rodiče.

Poradenství pro rodiny s dětmi

Tato služba je pro klienty zařízení otevřena denně, vždy v pracovních dnech v dopoledních hodinách. Jedná o službu, která je určena jak návštěvníkům MC, tak předem objednaným klientům, kteří potřebují pomoc s konkrétním rodinným problémem. Řeší problémy vzájemných rodinných vztahů, mezigenerační problémy a také rodinné kompetence. Služba je zajištěna pěti pracovníky, z nichž každý má svoji specifickou oblast působnosti. První z nich, sociální pracovník, je zaměřen převážně na pomoc a podporu sociálně slabých rodin. Další je rodinný terapeut, který se věnuje podpoře rodičovských kompetencí, preventivním opatřením především ve smyslu podpory zdravé a fungující rodiny a také posílení rodinné stability a celkové funkčnosti. Mezi další úkoly rodinného terapeuta patří snaha o zmenšování rodičovských či partnerských nejistot a také zkvalitňování těchto vztahů. Sociálně-právní poradce je dalším odborníkem, který v rámci této služby působí. Jeho zaměření je na poradenství z oblasti sociálního a rodinného práva, dále klientům podává aktuální informace z oblasti bydlení, rodiny a mezilidských vztahů, dluhového poradenství, domácího násilí a celkově sociální problematiky. Čtvrtým pracovníkem je finanční poradce, který poskytuje informace z oblasti finančního poradenství, napomáhá klientům zvyšovat jejich finanční gramotnost či řešit otázky týkající se rozpočtu rodiny. Posledním pracovníkem je zdravotní poradce, který se věnuje základním pilířům zdravého životního stylu. Je zaměřen nejen na celou rodinu, ale výběrově také na těhotné a kojící matky, na jejich výživu, pohyb a celkovou psychickou pohodu (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Volná herna

Tato služba funguje pro klienty také v dopoledních hodinách, vždy ve všední dny. Hlavní myšlenkou je možnost smysluplného trávení volného času. Pro děti jsou k dispozici hračky rozvíjející jejich osobnost, jak po stránce senzomotorické, kognitivní, tak emoční. Rovněž zde mají možnost kontaktu s ostatními vrstevníky. Rodiče zde mají možnost navá-

zání nových kontaktů a sdílení zkušeností (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Semináře pro rodiče

Jedná se o přednášky především pro rodiče či jiné osoby, které se podílejí na výchově. Cílem těchto seminářů je tzv. efektivní rodičovství, tedy jak nejlépe působit na dítě, aby docházelo k jeho optimálnímu rozvoji a také výchově. Rodiče se prostřednictvím přednášek dovídají základy z vývojové psychologie, kam spadají poznatky o tom, jak dítě přemýšlí, vnímá komunikaci ze strany dospělých a jaké pocity mu to přináší. Jedním z nejdůležitějších poznatků, který si rodiče z těchto aktivit mají odnést je, jak postupovat, když vůči dítěti nárokují splnění určitého požadavku tak, aby úkol splnilo a zároveň zůstaly zachovány dobré vztahy. V rámci seminářů je zajištěno hlídání dětí rodičů, kteří se účastní těchto aktivit (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Besedy s odborníky

Tyto akce jsou organizovány na základě nabídky jednotlivých odborníků nebo také na základě zájmů a požadavků klientů. Souvisejí s aktuálními potřebami klientů v určité oblasti, jako například prevence, těhotenství, návrat do zaměstnání po rodičovské dovolené nebo sociální dávky. I při této aktivitě je v MC možnost hlídání dětí pro rodiče, kteří se účastní besedy. Hlídání dětí umožňuje rodičům zapojení do následné diskuze s odborníkem, která následuje po každé besedě, rovněž dochází k lepší komunikaci i mezi samotnými klienty, čímž je podpořeno sociální citění klientů (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Víkendové a týdenní rodinné pobyty

Tyto aktivity jsou pořádány jak v letních měsících, formou především týdenních rodinných táborů, tak v měsících zimních, formou především víkendových akcí pro rodiny, které jsou spojené také s lyžováním. Spoluúčastí terapeuta je na těchto akcích působeno na posílení vztahu rodič a dítě, ale také na vzájemný vztah mezi rodiči. Díky společnému sebezpoznání členů rodiny je posilována vzájemná komunikace a spolupráce v rodině. Další funkcí akcí je aktivní trávení volného času, kterému se rodiny učí. Hlavním cílem této rodinné terapie je seznámit se s mechanismy opakujících se problémů, které se v rodině objevují a kvůli kterým se rodina často nachází v začarovaném kruhu negativních emocí. Dal-

ším cílem je pomoci rodině najít pozitiva plynoucí ze vzájemné soudržnosti a aktivovat vlastní ozdravné síly rodiny (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Tvořivé workshopy pro děti a rodiče

Zde mají rodiče s dětmi příležitost aktivně trávit svůj volný čas. Dětem je díky těmto aktivitám nabízena možnost, jak se kreativně rozvíjet v tvůrčích činnostech. Děti se učí postup práce od materiálu k výrobku, což je základní pracovní postup, který by si dítě mělo osvojit a pochopit jej. Mimo jiné se klienti z řad dětí učí vzájemné spolupráci. Hlavní myšlenkou těchto aktivit, které vždy probíhají v kombinaci rodiče a děti, je především to, aby čas, který spolu rodiny tráví, nevnímaly jen jako aktivní trávení volného času, ale jako posilování vzájemných vztahů. Tyto aktivity vedené terapeutem, vyzvedávají důležitost prožitku ze společné aktivity rodiče a dítěte (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Arteterapeutické workshopy pro rodiče

Tato aktivita je určena především rodičům, ale také jiným osobám pečujícím o dítě. Při pořádaném workshopu je preferována skupinová arteterapie, při níž probíhá sociální učení mnohem rychleji a intenzivněji. Klienti prostřednictvím této metody mohou pocítit určitou sounáležitost s jinými členy skupiny a díky tomu se otevřít a sdělit i svoje problémy. Klienti z řad rodičů mají často obdobné problémy. Při hledání řešení těchto problémů si mohou být vzájemně nápomocni. Také zpětné vazby členů skupiny jsou pro každého jednotlivce ve skupině velice přínosné a podnětné (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Prorodinné akce

Jedná se o akce pro veřejnost, na kterých probíhá prorodinná osvěta a současně také různý druh poradenství jako doprovodný program. Cílem těchto akcí je zvýšení povědomí o problémech v rodinách a také o možnostech jejich řešení. Prostřednictvím kvalifikovaných odborníků, kteří jsou na tyto akce zváni, se služba snaží o předání informací co největšímu počtu rodin. Příklady pořádaných akcí: Hurá děti bezpečně na prázdniny, Den otců, Dny zdraví, Mezinárodní den rodin, Týden respektu k porodu (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2010, 2011).

Projekt Aktivně i s dětmi

Obsahem a náplní tohoto projektu je realizace motivačních kurzů, které jsou určeny především znevýhodněným skupinám na trhu práce. V případě MC a jeho zaměření se jedná o ženy po rodičovské dovolené či péči o závislého člena rodiny, ženy s malými dětmi, ale také muže nacházející se v obdobné situaci. Motivační kurzy se skládají ze dvou na sebe navazujících modulů. Prvním z nich je psychologicko-profesní modul, který je zaměřen na zvyšování sebevědomí, osvojení si základů asertivity, rozvoj komunikačních dovedností, které jsou nezbytné při hledání zaměstnání. Dále se aktivity v této fázi kurzu zaměřují na vlastní motivace k hledání nového zaměstnání, osvojení si schopnosti efektivně hledat práci a umu zaujmout a uplatnit se při výběrovém řízení. Účastník projektu získá určité znalosti z oblasti pracovního práva, rodinných kompetencí a má možnost také vizážistického poradenství. Druhý modul je zaměřen na moderní informační technologie. Tento je rozdělen do dvou úrovní podle schopností účastníků, na začátečníky a mírně pokročilé. Jak již název napovídá, jedná se v tomto případě o osvojení či prohloubení znalostí z oblasti výpočetní techniky, konkrétněji programů Windows, MS Word, MS Excel, také rozšíření vědomostí o využití internetu, včetně elektronické pošty (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Všem účastníkům motivačního kurzu je nabídnuta možnost využít individuální služby bilanční diagnostiky. Bilanční diagnostika se týká komplexního posouzení schopností a možností klientů, ve spojitosti s jejich budoucím pracovním uplatněním, s hledáním v jejich osobních zdrojích a tím spojeným sebepoznáním, s kariérovým poradenstvím a bilancí. Součástí projektu jsou také doprovodná opatření, která napomáhají k podpoře rovných příležitostí žen a mužů. Mezi tyto aktivity patří hlídání dětí pro účastníky daných motivačních kurzů a provoz miniškolky. Výstupem z tohoto projektu je vytvořená brožura s názvem Aktivně i s dětmi, jedná se o manuál při návratu na trh práce po mateřské či rodičovské dovolené. Tento manuál má sloužit rodičům, kteří neměli tu možnost zúčastnit se projektu. Obsahem brožury je kde a jak hledat práci, jak správně napsat životopis, či jak úspěšně zvládnout přijímací pohovor. Na konci manuálu je obsaženo také hodnocení rodičů z řad účastníků projektu (Bednářová, 2011; Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Aktivita projektu

Motivační kurz

Tento je zaměřen na zvládnutí základů asertivity a také zvyšování sebevědomí klientů. Dále se jedná o rozvoj komunikačních dovedností a s tím související nácvik na vstupní pohovor. Účastníci kurzu se dovědí, jak a kde efektivně hledat práci, seznámí se podrobně s fungováním úřadu práce a s pracovním právem, které mohou při práci uplatňovat. Pozornost je věnována také rodinným kompetencím, vizážistice a vystupování (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011).

Bilanční diagnostika

Tato služba, která je poskytována účastníkům projektu, je zaměřena na zjišťování a posuzování schopností jednotlivých klientů v kontextu s jejich budoucím uplatněním na trhu práce. V tomto projektu jde o klíčovou aktivitu, jejíž náplní je trh práce a jeho možná specifika, analýza osobní a profesní kariéry nebo prozkoumání možných zdrojů pracovní činnosti. Díky individuálnímu rozboru, který je zaměřen na identifikaci mobilizujících faktorů a sladění profese s možnostmi klientů, je možné sestavit individuální akční plán pro každého účastníka kurzu. Jedná se také o kariérové poradenství a pomoc při hledání vlastních zdrojů a samotnou bilanci, tedy jakýsi celkový přehled klientových schopností a dovedností týkající se pracovního uplatnění (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011).

Kurzy informačních technologií

Jak již bylo řečeno v předchozím textu, jsou tyto kurzy rozděleny podle stupně náročnosti a dovedností účastníků, na začátečníky a mírně pokročilé. Přičemž osnovy těchto kurzů jsou sestaveny tak, aby na sebe navzájem navazovaly. Absolventi začátečnických kurzů jsou po skončení připraveni na práci s počítačem na uživatelské úrovni. Také získají základní znalosti práce s operačním systémem Microsoft Windows, MS Word a Excel. Rovněž jsou seznámeni s využitím internetu. Následující kurz mírně pokročilých je určen pro účastníky, kteří potřebují prohloubit a rozšířit své znalosti a dovednosti z oblasti operačního systému Microsoft Windows, MS Word, Excel a také internetu (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011).

Miniškolka

Tato služba je zřízena v prostorách MC. Jedná se o službu, která je přednostně určena pro děti matek samoživitelek nebo osamělých matek, které řeší složitou finanční situaci rodiny a v důsledku toho jsou nuceny nastoupit do zaměstnání. Přijetí dítěte do miniškolky je posuzováno vždy individuálně, přičemž je vždy brána v potaz sociální situace rodiny. Služba přijímá děti od dvou do tří let, je poskytována ve všední dny od 6:00 do 16:00 hodin a její kapacita je dvanáct dětí. Program je nastaven dle individuálních potřeb dětí, čemuž je také přizpůsobena strava. Péči v miniškolce zajišťují odborní pracovníci ze zdravotnické a pedagogické oblasti. Pro účely miniškolky je v MC vyčleněna jedna místnost, která slouží současně jako herna a ložnice. Protože je budova, v níž se nachází MC a rovněž miniškolka, situována v blízkosti sídliště, které disponuje několika dětskými hřišti, je umožněn pobyt dětí navštěvující miniškolku také venku (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Projekt Kariéra i s dětmi

V tomto projektu organizovaném MC jsou realizovány programy na podporu zaměstnanosti. Hlavním cílem je poskytovat rodičům s dětmi komplexní a především individuální péči, poskytnout jim spolehlivé informace o jejich schopnostech. Také se projekt snaží nabídnout vhodné možnosti, kterak překonat obtížné životní situace, což může návrat na pracovní trh představovat. Součástí projektu jsou také doprovodná opatření, která podporují rovnost žen a mužů a rovnost příležitostí žen a mužů na pracovním trhu. Tyto aktivity se dále snaží o zlepšení podmínek při sladování profesního a rodinného života. Cílovou skupinu tohoto projektu tvoří rodiče a také zaměstnavatelé. (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Programy na podporu zaměstnanosti zahrnují individuální poradenství a služby péče o děti. Individuální kariérové poradenství je prováděno formou bilanční diagnostiky, která obsahuje komplexní posouzení schopností a možností klientů ve spojitosti s jejich budoucím profesním uplatněním. Na základě vyhodnocení a výsledků bilanční diagnostiky jsou klientům nabídnuty dvě možnosti. A sice, můžou pokračovat ve skupinovém kariérovém poradenství nebo vstoupí do kurzu základů podnikání. Služby péče o děti v rámci tohoto projektu zahrnují rozšíření provozu miniškolky a zavedení nové služby krátkodobého příležitostného hlídání dětí. Hlavním cílem nově zavedené služby krátkodobého příleži-

tostného hlídání dětí je vytvořit rodičům možnost řešit různé záležitosti, jako je například jednání na úřadě či pohovor u zaměstnavatele (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011).

Aktivity projektu

Individuální kariérové poradenství

Jak již bylo zmiňováno v předchozím textu, jedná se o komplexní posouzení schopností a také možností klientů. Toto hodnocení je vždy prováděno v návaznosti na klientovo budoucí pracovní uplatnění, sebepoznání a na hledání v jeho vlastních zdrojích.

Profesní vzdělávání

Jedná se o další aktivitu, která je zaměřená jednak na rodinu a budoucí profesi, tedy skloubení rodinné a profesní role, tak na osobnost klienta, přičemž je formou asertivních cvičení budována sebevědomá a komunikativní osobnost klienta. Dále je pozornost věnována genderovým stereotypům a rovným příležitostem žen a mužů na trhu práce. Klienti si při těchto aktivitách vytváří své vlastní portfolio, které můžou využít při kontaktu se zaměstnavateli. Mezi další témata patří výběrové řízení a vstupní pohovor. Při těchto se klienti dozvědí, jak správně postupovat a čeho se vyvarovat, aby uspěli (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí, 2011).

Základy podnikání

Při této aktivitě získají klienti podrobné informace o základech podnikání. Obsahem kurzu jsou témata jako právní formy podnikání, živnostenský zákon, psychologie řízení či sladění rodinného a pracovního života. V rámci kurzu se také klienti dozvědí o průběhu řízení firmy, do kterého spadá pojištění podnikatele a zaměstnanců, pracovní právo, strategie obchodních jednání a obchodní vztahy či daňová soustava a její daňová a účetní pravidla. Každý účastník kurzu si připraví svůj podnikatelský záměr, přičemž má možnost konzultace s lektorem a následně proběhne jeho prezentace a hodnocení (Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí).

Miniškolka

Tato aktivita funguje stejně jako v předchozím projektu Aktivně i s dětmi, pouze musela být rozšířena její kapacita.

Krátkodobé hlídání dětí

Je zcela nová aktivita, která byla zavedena v rámci tohoto projektu. Díky této službě je rodičům poskytnuta možnost zařídit si své záležitosti, především je pod tímto myšleno hledání práce, které zahrnuje účast na výběrovém řízení a jednání na úřadech. Také zde mají možnost hlídání dětí rodiče, kteří řeší složitou životní situaci či potřebují navštívit lékaře. Tato služba je poskytována pravidelně v úřední dny, tedy v pondělí a ve středu v době od 8:00 do 15:00 hodin a kapacita je osm dětí (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Workshopy pro zaměstnavatele

Cílem této aktivity je podpora rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce a rovněž sladování rodinného a pracovního života. Tak se snaží působit na zaměstnavatele ve smyslu pochopení náročného životního období péče o malé děti. Tématy jednotlivých workshopů jsou náklady a zisky programů podporující rovné příležitosti žen a mužů, sladování pracovního a soukromého života, flexibilní formy práce, genderový marketing, rovné příležitosti a diskriminace a také zařízení péče o děti. Při těchto aktivitách MC spolupracuje s nevládní neziskovou organizací Gender Studies, která je informačním, konzultačním a vzdělávacím centrem pro otázky rovnosti žen a mužů a jejich postavení ve společnosti (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Projekt Aktivizace náhradních rodičů

Základním cílem tohoto projektu je stmelení náhradních rodin, které se velice často potýkají se stejnými nebo obdobnými problémy. Díky tomuto projektu je umožněno rodinám vzájemné poznání a spřátelení, předání zkušeností s náhradní rodinnou péčí a především sdílení problémů, které s sebou přijaté děti někdy přinášejí. Projekt je zaměřen na eliminaci a pomoc při řešení těchto problémů. Stěžejní aktivitou tohoto projektu je poradna pro náhradní rodiny, dále jsou organizovány arteterapeutické workshopy a akce pro náhradní rodiny i širokou veřejnost (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Aktivity projektu

Základní poradenství

V MC funguje poradna pro náhradní rodiče, která je v provozu ve všední dny, vždy čtyři hodiny denně, přičemž návštěva klienta je realizována po předchozí domluvě. Tato

služba je primárně určena náhradním rodičům a jejich dětem, ale mohou jí využít také zájemci z řad veřejnosti, kteří se o tuto formu péče o děti zajímají. V rámci poradny probíhá tzv. doprovázení náhradních rodiny, které je nápomocné při kontaktu rodin s úřady, nadacemi a dalšími organizacemi, které nabízejí služby pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Besedy s odborníkem s následnou individuální konzultací

Náhradní rodiče mají možnost zúčastnit se besed s odborníky z oblasti náhradní rodinné péče, speciální pedagogiky, finančního poradenství nebo psychologie. Na tyto besedy navazuje dále možnost individuální konzultace pro pěstouny, osvojitele, ale také pro žadatele o pěstounskou péči či osvojení. Konkrétní témata besed si účastníci volí sami podle svých potřeb a oblastí zájmů, po předchozí domluvě. Tato aktivita je dle potřeb doplněna o hlídání dětí ve volné herně MC (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Arteterapeutické workshopy

Díky těmto kreativním aktivitám je náhradním rodičům i jejich dětem nabízena možnost relaxace a vytvoření prostoru pro svůj aktivní odpočinek, nabrání sil k péči o svěřené děti. Jedná se o aktivity, které jsou vedeny kvalifikovanou arteterapeutkou, která se snaží prostřednictvím prožitkové formy práce, rodičům a jejich dětem zprostředkovat radost ze společných zážitků. Zapojení do společné práce rodičů s dětmi také vede k posílení rodičovských kompetencí. Dětem je touto formou spolupráce umožněno navazovat a upevňovat potřebné vztahy a tím minimalizovat projevy možných deprivací (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Víkendová setkání

V rámci tohoto projektu jsou organizována víkendová setkání pěstounských rodin, jejichž cílem je podpora náhradní rodinné péče. Součástí těchto setkání jsou semináře pro rodiče s odborným psychologem z oblasti náhradní rodinné péče a také poradcem ze Střediska výchovné péče Valašské Meziříčí. Na tento seminář vždy navazuje diskuze s odborníky a možnost individuální konzultace. Během akce probíhá společný terapeutický workshop pro děti a rodiče. Během semináře pro rodiče program doplňuje respitní péče o děti (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Klub náhradních rodin

Tato aktivita umožňuje kontakt náhradních rodin a zároveň poskytuje zázemí pro jejich setkávání a vzdělávání (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Akce pro veřejnost

V loňském roce byl uspořádán první Happening na podporu náhradní rodinné péče, jehož cílem bylo představení činností organizací, které poskytují služby pro rodiny s dětmi. Cílem těchto akcí je osvěta náhradní rodinné péče a také její popularizace, díky níž chce MC zvýšit zájem o tuto formu péče o děti (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2011).

Ostatní aktivity uskutečňované v MC Emcéčko

Masáže miminek, cvičení pro rodiče s dětmi, cvičení na balónech pro rodiče s dětmi.

Návštěvnost centra

Z dostupných výročních zpráv z roku 2009 a 2010 vyplývá, že návštěvnost MC se mírně snížila. V roce 2009 navštěvovalo pravidelně MC celkem 345 rodin. Z tohoto celkového počtu 138 rodin navštívilo MC úplně poprvé. Celkem učinili rodiče a děti v tomto roce 5329 návštěv v zařízení. Jak již bylo předesláno, v následujícím roce, tedy v roce 2010, došlo k mírnému poklesu návštěvnosti MC. Celkově navštěvovalo pravidelně MC 335 rodin, z čehož 81 rodin se stalo novými klienty MC. Tyto rodiny učinily v tomto roce celkem 5120 návštěv (Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí, 2010, 2011).

3.2 Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum

Jedná se o další zařízení, které se nachází ve Valašském Meziříčí a které poskytuje služby rodičům na rodičovské dovolené a jejich dětem. Jak už název napovídá, jde o centrum, které vychází z myšlenek Montessori pedagogiky, jejíž autorkou je italská lékařka, filozofka a antropoložka Marie Montessori. Služby, které jsou zde poskytovány, jsou zaměřené především na hlídání dětí, ale jsou organizovány také některé společné aktivity pro rodiče s dětmi.

Rodinné centrum Montessori Kamínek je svým charakterem občanské sdružení, které bylo založeno v roce 2009. Sdružují se zde zastánci výchovné metody z řad rodičů, vycho-

vatelů a učitelů, jejíž autorkou je Marie Montessori. Účelem sdružení je především poskytování obecně prospěšných činností v oblasti výchovy. Od února loňského roku, tedy roku 2011, patří toto vzdělávací rodinné centrum pod záštitu MC Emcěčko Valašské Meziříčí. Toto propojení organizací umožňuje vzájemné využití pomůcek pro děti a pro MC je zde možnost hlídání dětí při kurzech pro rodiče. Mezi poslání sdružení patří především přispění k rozvoji alternativního školství v České republice a sdružování jak odborné, tak i rodičovské a laické veřejnosti, která má také zájem o metodu Montessori a její rozšiřování. Dále je posláním centra konkrétní výchova dětí metodou Montessori a vzdělávání a školení pro vychovatele, pedagogy a také rodiče, aby mohli zásady této alternativní výchovy praktikovat (Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum, 2009).

Jak již bylo několikrát zmíněno, činnosti dětí, které navštěvují zařízení, jsou řízeny v duchu myšlenek Montessori pedagogiky. Tato pedagogika vychází především z důvěry ve vlastní síly dětí a z přesvědčení, že každé dítě má svoji vnitřní rozvojovou potenci, která ho „nutí“ se rozvíjet. Pro tuto pedagogiku je typické, že jsou děti méně vedeny, ale více podporovány k tomu, aby našly vlastní cestu k rozvoji inteligence díky svému vlastnímu potenciálu. Aby se dítě mohlo rozvíjet správně podle myšlenek Montessori pedagogiky, potřebuje nejen vhodný vzor a doprovod, ale také pomoc v pedagogicky připraveném a uspořádaném prostředí, které mu poskytuje možnost nalézt orientaci k vlastní cestě. Také zde platí pravidlo, že dítě se nejlépe naučí to, co se právě chce naučit a vhodnou příležitost k tomu, mu poskytuje volná práce. Volná práce je ústředním principem didaktiky Montessori a pokládá ji za základní učební formu, kterou chápe jako projev individuality každého jedince. Cíli Montessori pedagogiky nejsou obsahové učební cíle, ale tzv. klíčové dovednosti, které zahrnují například sociální dovednosti, jako jsou komunikování či spolupracování (Rýdl, 2006).

Cíle zařízení (Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum, 2009):

1. Podpora škol a školských zařízení, která akceptují metodu Montessori.
2. Pořádání vzdělávacích kurzů a seminářů pro rodiče, učitele a další zájemce o alternativní metody vyučování, především tedy o metodu Montessori.
3. Podpora tvorby a vydávání metodických pomůcek týkající se této metody.
4. Spolupráce s odbornými a zájmovými organizacemi, které se rovněž zajímají o oblast alternativního vzdělávání.

5. Poskytování odborného pedagogického poradenství při aplikaci a využití metody Montessori.
6. Spolupráce s jinými sdruženími, která mají rovněž za svůj hlavní cíl výchovu pomocí metody Montessori.
7. Poskytování servisních služeb, poradenství a pomoci pro rodiče.
8. Osvětová činnost, která propaguje a rozšiřuje výchovu metodou Montessori.

Nabídka služeb

Školka Montessori Kamínek

Jedná se o službu, která je nabízena rodičům dětí ve věku od dvou do šesti let, přičemž po předchozí domluvě je možné, aby do zařízení docházelo i dítě mladší. Základním posláním školky je přirozenou cestou rozvíjet děti v jejich dovednostech a vlastní soběstačnosti. Dále se školka snaží v dětech podněcovat vzájemné porozumění a respekt k ostatním, budovat sebedůvěru a vytvářet vhodné podmínky a předpoklady pro jejich budoucí vzdělávání. Kapacita této služby je dvanáct dětí. Služba je personálně zajištěna jednou zkušenou a proškolenou pracovnící, která je držitelkou kvalifikace pro vyučování metody Montessori, podle akreditace MŠMT. Provoz školy je celodenní, do 6:30 do 17:00. Pobyt dětí v zařízení je plně hrazen rodiči, přičemž denní poplatek činí 240 Kč. V tomto denní poplatku je zahrnuto školné, které je ve výši 175 Kč a stravné 65 Kč, které zahrnuje snídani, oběd a odpolední svačinu. Na začátku docházky dítěte je možné využít možnosti pobytu dítěte i s rodičem, také je možné umístění dítěte podle potřeb rodičů, v obou případech se platí hodinová taxa, která činí 50 Kč (Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum).

Programy a aktivity

Aktivity pro děti jsou zaměřené jednak na praktické činnosti, jako je hra, cvičení, učení se říkadél či vyprávění pohádek. Dále je v zařízení nabízena jazyková výuka, která je dětem přibližována formou hry. Pozornost je věnována rozvoji matematických představ a poznávání světa, rozvoji jemné motoriky. Děti mají možnost rozvíjet svoji estetické citění formou výtvarných činností a poslechu hudby. V neposlední řadě je velká pozornost věnována osvojování si sebeobslužných činností včetně hygienických návyků, oblékání nebo přípravy a úklidu stolování. Díky umístění zařízení v budově střední školy, která dis-

ponuje velkou zahradou, je dětem nabízena možnost pobytu a relaxace na čerstvém vzduchu. Při všech činnostech a aktivitách se ve velké míře využívají pomůcky, které jsou speciálně vytvořené pro účely Montessori pedagogiky (Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum).

Prostory, které jsou určeny pro děti v rámci školky, jsou plně přizpůsobené a zařízené podle metody Montessori, která je označuje jako tzv. připravené prostředí. Jedná se tedy o prostory, které jsou plně uzpůsobeny pro potřeby dětí a jejich nerušený rozvoj. V místnosti jsou nízké police a otevřené skříňky, které jsou vybaveny pomůckami a materiálem, které jsou speciálně vyrobeny pro Montessori pedagogiku. Tyto pomůcky jsou vhodné pro snadnou manipulaci, což hračky pro děti vyžadují. Pomůcky a hračky jsou ve školce pracovní rozděleny, dle zásad Montessori, do jednotlivých koutků. Těchto koutků je pět a konkrétně se jedná o koutek praktického života, koutek umění a smyslového vnímání, koutek matematiky, koutek jazyka a koutek pro kosmickou výchovu. V těchto jednotlivých koutcích jsou všechny pomůcky řazeny podle určitých pravidel, které si děti postupně osvojují. Preferováno je řazení od nejjednoduššího ke složitějšímu, od konkrétního k abstraktnímu, také zleva doprava, ze shora dolů a od celku k jednotlivým částem. Nejpřítažlivější pro děti do tří let věku je koutek praktického života, ve kterém si děti osvojují základní dovednosti týkající se praktického života. Cílem praktických aktivit, které jsou v rámci tohoto koutku, je především uspokojování pohybu, zkoordinování myšlení dětí s jejich pohybem, zdokonalování a harmonizace jednotlivých činností, budování cílevědomosti, zodpovědnosti a samostatnosti. Prostřednictvím činností a věcí, které jsou v daném koutku k dispozici, se dítě učí pečovat nejen o svou osobu a své okolí prostředí, ale také například o zvíře či rostlinu. Koutek umění a smyslového vnímání obsahuje pomůcky pro rozvoj a zjemňování všech pěti smyslů, tedy jak zrakových, sluchových či hmatových, tak chuťových a čichových. Děti si prostřednictvím procvičování jednotlivých smyslů budují základ pro budoucí abstraktní učení se. Celkově zde dochází k prohlubování smyslového vnímání. Koutek matematiky je zaměřen na rozvoj matematických představ. Již malé dítě má smysl pro přesnost a také reálnou skutečnost, z tohoto důvodu jsou i zde všechny pomůcky přehledně uspořádané a především věcně správné. Je zde upřednostňován racionální přístup před mechanickými pomůckami. Dítě se díky matematickým pomůckám učí velice rychle konkrétní tvary a postupně se přechází k abstrakci. V koutku jazyka má dítě možnost rozvíjet své komunikační dovednosti. V prvních třech letech života dítě vstřebává jazyk

prostředí a v období dalších tří let jej zdokonaluje. V tomto koutku je proto pro dítě v senzitivní řečové fázi vytvořeno vhodné a bohaté prostředí na slova a slovní spojení a zároveň obsahuje podněty, které vybízejí ke kvalitní vyjadřovací schopnosti. Koutek pro kosmickou výchovu, který zahrnuje oblasti jako je botanika, biologie či zeměpis, slouží dětem k pozorování a objevování světa nejprve jako celku a postupně jeho jednotlivých částí. Děti zde mají možnost využít své dovednosti a vědomosti z předchozích čtyř koutků, například při praktickém poznávání činností, které se dějí na zahradě, doma či v přírodě. Při těchto aktivitách, které jsou dětem představovány věrohodnými obrazy a přesným jazykovým doprovodem, jsou děti podporovány ve svém přirozeném zájmu o poznání a přemýšlení v souvislostech (Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum).

3.3 Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Toto zařízení jako celek nespadá do institucí, které jsou předmětem této práce, ale nabízí jednu službu pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené a tou jsou jesle. Jesle jsou zdravotnická zařízení, která jsou určena k péči o děti od šesti měsíců do tří let. Zřizovatelem této služby, jakož i celého zařízení je město Valašské Meziříčí. Využití této služby je plně hrazeno zákonnými zástupci dětí, kterým je účtován měsíční paušální poplatek a úhrada za stravu dítěte.

Nabídka služeb

Jesle

Pod hlavičkou celého zařízení jsou tedy zřízeny již zmiňované jesle, které poskytují péči o všestranný rozvoj dětí zpravidla do tří let věku. Tato služba je určena jak dětem zdravým, tak i dětem vyžadujícím zvláštní péči z důvodu některého druhu postižení. Služba je určena pracujícím rodičům, ale také rodičům na rodičovské dovolené s ohledem na splnění podmínek nároku na rodičovský příspěvek. Docházky je možno využít jak každodenní, která je určena pro pracující rodiče, tak docházky pět dní v měsíci či čtyři hodiny denně, která je tedy určena rodičům na rodičovské dovolené. Mimo toto je možnost využít i jednorázové hlídání dětí. Provozní doba jeslí je od 6:00 do 16:30 hodin. Kapacita služby je šest dětí (Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, 2009).

Dítě je do zařízení přijato na základě žádosti o přijetí dítěte do jeslí, jejíž součástí je také potvrzení dětského lékaře o zdravotním stavu a očkování dítěte. Úhrada za péči je stanovena paušálním poplatkem, který při denní docházce činí 5000 Kč. Pro rodiče na rodičovské dovolené je určena docházka zkrácená, za niž je účtován hodinový poplatek 30 Kč, ke kterému se navíc připočítává cena stravy pro kojence 42 Kč na den. Při jednorázovém hlídání dětí je účtován hodinový poplatek ve výši 50 Kč, ke kterému se rovněž připočítává cena stravy (Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, 2012).

Péče o děti je personálně zajištěna kvalifikovanými dětskými sestrami a ošetřovatelkami. Výchovné působení na děti probíhá pod dohledem speciálních pedagogů, kteří se zaměřují na logopedii a fyzioterapii. Při výchovném působení je kladen důraz především na individuální a nedirektivní přístup k dětem. Programy, které jsou určeny pro všestranný rozvoj dětí, jsou zaměřeny na výtvarnou, hudební, rozumovou, pracovní, mravní, tělesnou a také estetickou výchovu, vše s ohledem na věk a individuální schopnosti dětí. Nedílnou součástí denního programu dětí je také pravidelný pobyt na čerstvém vzduchu. Při jednotlivých aktivitách jsou respektovány individuální potřeby dětí týkající se aktivity, odpočinku a spánku (Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, 2009).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Výzkumná část práce je zaměřena na potřeby cílové skupiny. Při zjišťování potřeb rodičů se výzkum zaměřuje na vyšší potřeby. Tento pojem vychází z hierarchie potřeb, kterou definoval Maslow (citováno podle Hartl, Hartlová, 2000). Ten mezi potřeby vyšší nebo také jinak označované jako psychogenní, zařazuje potřebu sounáležitosti, ocenění a uznání či potřebu seberealizace. Tyto potřeby by měly být reflektovány ve službách pro danou skupinu, proto se výzkum zabývá také těmito službami.

4.1 Výzkumný problém, cíl výzkumu

Výzkumný problém je definován jako: Potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí ve Valašském Meziříčí a způsoby jejich uspokojování.

Cílem výzkumu je zjistit, jaké jsou vyšší potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí a jakým způsobem jsou tyto potřeby uspokojovány prostřednictvím služeb, které jsou pro ně určeny ve městě Valašské Meziříčí.

4.2 Výzkumné otázky

První výzkumnou otázkou je: Jaké jsou potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí ve Valašském Meziříčí?

Druhou výzkumnou otázkou je: Jaká je kvalita nabízených služeb ve spojitosti s uspokojováním potřeb rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí ve Valašském Meziříčí?

4.3 Pojetí výzkumu

Vzhledem k charakteru výzkumného problému, který je zaměřen na zcela konkrétní a svým počtem omezenou skupinu respondentů, byl pro účely práce zvolen výzkum kvalitativní, který umožňuje osobní kontakt a tedy možnost dané téma prozkoumat podrobně. Tento je také vhodný z pohledu tématu práce, které nevychází z žádné již vytvořené teorie. Při zpracování výzkumu byla nápomocná publikace Švaříček, Šedřová a kol. (2007) Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.

4.3.1 Metody získávání dat

Pro získání požadovaných dat byly zvoleny dvě metody získávání dat. První z nich byla metoda polostrukturovaného rozhovoru a druhá byla obsahová analýza dokumentů týkajících se jednotlivých zařízení.

4.3.1.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru

První metodou byla metoda polostrukturovaného rozhovoru, která umožňuje osobní kontakt s respondenty a proniknutí do jádra problému tím, že nabízí jednak možnost zeptat se respondenta přímo na sledovaný jev, ale také v případě nepřesností či nejasností, tyto objasnit a probrat. Otázky k polostrukturovanému rozhovoru byly rozděleny do tří základních oblastí, které na sebe navazovaly, přičemž všechny tři oblasti vycházejí z výše uvedených výzkumných otázek. První okruh otázek navazuje na první výzkumnou otázku, která je zaměřená na potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí. Druhý a třetí okruh otázek zjišťuje kvalitu nabízených služeb. Otázky týkající se potřeb, které rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti mají a otázky týkající se chybějících služeb ve městě, měli všichni respondenti stejné. Odlišné otázky týkající se nabízených služeb měli respondenti podle toho, zda služeb využívají či nikoli.

- **První okruh otázek**

Otázky týkající se vyšších potřeb rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí:

1. Jaké potřeby máte Vy v oblasti sociálních kontaktů? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?
2. Jaké jsou Vaše potřeby v oblasti seberealizace? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?
3. Jaké jsou Vaše potřeby v oblasti pracovního uplatnění, snažíte se o svůj profesionální rozvoj i v době rodičovské dovolené?
4. Jaké potřeby má Vaše dítě v oblasti sociálních kontaktů? Jakými způsoby tyto potřeby uspokojujete?

- **Druhý okruh otázek**

Otázky týkající se nabízených služeb, pouze pro rodiče využívající těchto služeb:

1. Jaké zařízení se svým dítětem navštěvujete a jaký typ služeb v něm využíváte?

2. Jaký je Váš názor na konkrétní zařízení, které s Vaším dítětem navštěvujete?
3. Jakým způsobem navštěvování daného zařízení obohacuje Vaše dítě?
4. V čem dané zařízení obohacuje Vás?
5. Co vidíte v daném zařízení jako ideální pro Vás a Vaše děti a naopak co byste změnila?
6. Jaká jsou pozitiva a negativa zařízení?
7. Jaký je celkově Váš názor na služby ve Valašském Meziříčí, které jsou určeny pro Vás a Vaše děti?
8. Můžete říci, jaké Vaše konkrétní potřeby uspokojuje zařízení, které navštěvujete?

Otázky týkající se nabízených služeb, pouze pro rodiče nenavštěvující tyto služby:

1. Znáte nějaké služby ve Valašském Meziříčí, které jsou určeny pro Vás a Vaše děti, jaký je Váš názor na tyto služby?
2. Z jakých důvodů tyto služby nevyužíváte? Co by Vás přimělo, „nalákalo“ k návštěvě zařízení?

• **Třetí okruh otázek**

Otázky týkající se chybějících služeb ve městě, pro obě skupiny respondentů:

1. Je nějaký konkrétní typ služby, který Vám ve Valašském Meziříčí chybí?
2. Jakým způsobem by byla daná služba pro Vás a Vaše děti přínosná?
3. Napadá Vás něco, co v rozhovoru nezaznělo a týká se daného tématu?

4.3.1.2 Metoda obsahové analýzy dokumentů

Obsahová analýza dokumentů se týkala dokumentů jednotlivých zařízení poskytujících služby pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené ve Valašském Meziříčí. Tyto dokumenty byly poskytnuty vedoucími pracovníky konkrétních zařízení na vyžádání.

4.3.2 Výzkumný soubor

Vzhledem k tomu, že pro účely výzkumu byly zvoleny dvě metody získávání dat, tak také výzkumný soubor tvoří dva odlišné soubory, které odpovídají druhu zvolené metody získávání dat. Oba výzkumné soubory byly vybrány prostým záměrným výběrem. Tento výběr umožnil podrobné zkoumání stanoveného cíle výzkumu.

4.3.2.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru

Pro tuto výzkumnou metodu byl vybrán výzkumný soubor, který splňoval následující kritéria: respondent je v současné době na rodičovské dovolené s dítětem ve věku jeden až tři roky, bydlí v současnosti ve městě Valašské Meziříčí. Výzkumný soubor tvořilo šest rodičů, kteří splňovali požadovaná kritéria, z nich tři rodiče služby pro ně určené ve Valašském Meziříčí využívají a tři rodiče nikoli.

Všech šest respondentů byly ženy. Tento fakt, že výzkumný soubor tvoří pouze ženy, vychází z toho, že rodičovská dovolená a s tím spojená péče o dítě je stále v naší společnosti nejčastěji výsadou ženy, jak již bylo zmiňováno v teoretické části práce. Respondentky vystupují pod těmito fiktivními jmény:

- **Rosamunda**

- 34 let,
- 1 dítě ve věku 1 – 3 roky,
- neuživatelka služeb
- ochotná k rozhovoru, ale působila nesoustředěně, pravděpodobně z důvodu přítomnosti jejího dítěte při rozhovoru

- **Stela**

- 26 let,
- 1 dítě ve věku 1 – 3 roky,
- neuživatelka služeb,
- ochotná k rozhovoru, uvolněná, na konci rozhovoru projevila zájem o výsledky výzkumu

- **Amálie**

- 30 let,
- 1 dítě ve věku 1 – 3 roky,
- neuživatelka služeb,
- ochotná k rozhovoru, ale velmi strohé odpovědi

- **Běla**

- 39 let,
- 1 dítě ve věku 1 – 3 roky,
- uživatelka služeb

- ochotná k rozhovoru, velmi obsáhlé odpovědi, bylo nutné ji místy usměřňovat a byl znát její zájem o danou problematiku
- **Nina**
 - 25 let,
 - 1 dítě ve věku 1 – 3 roky,
 - uživatelka služeb
 - zpočátku nervózní a nepříliš ochotná k rozhovoru, později se uvolnila a byla znát její potřeba sdělit své konkrétní postoje
- **Ester**
 - 28 let,
 - 2 děti ve věku 1 – 3 roky,
 - uživatelka služeb
 - ochotná k rozhovoru, byla znát její velká zainteresovanost v dané oblasti a vysoká informovanost

Rozhovorům předcházelo oslovení potenciálních respondentů, kteří odpovídali stanoveným kritériím a jejich stručné seznámení se zkoumanou problematikou. Všichni byli předem seznámeni se záměrem rozhovorů a byl předem vyžádán jejich souhlas se zpracováním odpovědí. Zároveň byli informováni o zajištění jejich anonymity a použití fiktivních jmen. Dále byli respondenti obeznámeni s tím, že rozhovory budou nahrávány na záznamové zařízení. Samotné rozhovory se uskutečnily na základě předem domluvených schůzek v termínu 3.3.2012 – 1.4.2012. Všechny schůzky byly uskutečněny v klidném, nerušeném prostředí, konkrétně v případě čtyř rozhovorů v domácnostech respondentů, jeden rozhovor proběhl v kavárně a poslední rozhovor byl realizován v jednom ze zařízení pro rodiče a děti. Počátek každého rozhovoru byl věnován navození přátelské atmosféry, jejímž cílem bylo zbavit respondenty případné nervozity. Respondentům bylo zdůrazněno, aby se neostýchali projevit své skutečné názory a pocity. Poté následovaly konkrétní otázky, zjišťující zkoumaná data. Jednotlivé rozhovory trvaly průměrně 45 minut. Výstupem této fáze byly nahrávky všech šesti strukturovaných rozhovorů na diktafonu.

4.3.2.2 Metoda obsahové analýzy dokumentů

V rámci této metody tvořily výzkumný soubor dokumenty, které byly poskytnuty jednotlivými zařízeními. V případě MC Emcěčko to byla Výroční zpráva 2010 a Výroční

zpráva 2009, dále byla tato analýza podpořena informacemi z publikace, kterou vydala zastřešující organizace Síť mateřských center. V neposlední řadě byla potřebná data doplňována přímou konzultací s vedením centra ze dne 2.4.2012 a 7.4.2012. Analýza druhého zařízení, tedy Montessori Kamínek, vzdělávacího a rodinného centra, proběhla na základě poskytnutých Stanov zařízení a webových stránek. Posledním analyzovaným zařízením bylo Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, respektive pouze jeho služba jeslí, která je také určena pro cílovou skupinu práce. Tento rozbor byl založen na datech, která vyplývala z poskytnutých dokumentů, kterými byly Vnitřní řád pro jesle a Ceník – jesle.

4.4 Analýza a interpretace dat

Vzhledem k tomu, že téma výzkumu nevychází z žádné předem vytvořené teorie, byla pro zpracování dat zvolena metoda zakotvené teorie. Tato metoda poskytuje výzkumníkovi prostor pro odhalení významných faktů ve zkoumaném problému, bez jakýchkoliv předem nastavených mantinelů. Podstatou metody zakotvené teorie je kódování. V práci bylo využito tzv. otevřené kódování.

4.4.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru

Audionahrávky jednotlivých rozhovorů byly přeneseny do elektronické textové podoby. Pro lepší orientaci a práci s nimi byly všechny rozhovory vytištěny. Tyto vytištěné rozhovory se staly pracovními verzemi, v nichž bylo provedeno zmíněné kódování s využitím barevné vizualizace pro lepší přehlednost a orientaci. Výpovědi respondentů byly postupně analyzovány a odlišovány z hlediska jejich tematického zaměření pomocí barev a kódů. Vznikly tak významové jednotky, které byly vzájemně porovnávány a seskupovány do skupin. Takto byly stanoveny prvotní kategorie. V průběhu analýzy vyplouvaly na povrch nové vazby a souvislosti, proto byly kategorie několikrát přepracovány a přeskupeny, dokud nebyla vytvořena konečná struktura kategorií. V této finální podobě byly pod jednotlivé kategorie seřazeny odpovídající kódy. Konkrétně bylo vytvořeno 6 kategorií, které jsou dále interpretovány.

Kódy vycházející z jednotlivých polostrukturovaných rozhovorů byly rozřazeny dle podobnosti do následujících kategorií:

- Člověk je tvor společenský, aneb „vrána k vráně sedá“
- Mít svá místa pro setkávání, aneb „mít kam složit hlavu“
- Člověk je tvor zvědavý, aneb „nezůstat 100 let za opicemi“
- Kdo se nezajímá, neví, aneb „líná huba, hotové neštěstí“
- Vše má své plusy i mínusy, aneb „nic není jen černé nebo bílé“
- Nic není ideální, aneb „neexistuje člověk ten, aby se zavděčil lidem všem“

Podoba kódů vychází z počátečního písmene fiktivního jména respondenta a čísla řádku v papírové verzi přepsaného rozhovoru. Např. kód E7 představuje výpověď Ester, která začíná na 7. řádku přepsaného textu. V případě, že na jednom řádku bylo potřeba vytvořit více kódů, bylo použito víceúrovňového číslování, např. E3.1 a E3.2.

- ***Člověk je tvor společenský, aneb „vrána k vráně sedá“***

První kategorie byla vytvořena na základě těchto kódů:

Tabulka 1. Souhrn kódů k první kategorii

R2	Kontakt s rodinou
R4	Kontakt s přáteli
R5	Hledání lidí se stejnými zájmy
R23.1	Dítě vyhledává společnost dětí
R36	Kontakt s přáteli na rodičovské dovolené
R43	Touha po upevňování sociálních vazeb
S2	Kontakt dítěte s jinými dětmi
S23	Kontakt dítěte s jinými dětmi v rodině i okolí
A2	Noví přátelé s podobnými zájmy
A10	Kontakt dítěte s rodinou a přáteli
N1.1	Kontakt s jinými matkami
E3.2	Kontakt s jinými matkami se stejnými problémy
E24	Kontakt s jinými rodiči
E25	Noví přátelé
B1	Kontakt s přáteli
B13	Kontakt dítěte s jinými dětmi

Ze všech rozhovorů jednoznačně vyplynulo, že dotazované respondentky, včetně svých dětí, mají potřebu být součástí společnosti, konkrétně pak součástí užší zájmové skupiny, která sdílí společné zájmy a problémy. Vzhledem k tomu, že rodičovská role sebou přináší velké životní změny, zmíněná potřeba v této životní fázi sílí a zároveň se specifikuje okruh lidí, se kterými se rodiče stýkají. Tento okruh je tvořen především lidmi se stejnými zájmy, tedy zejména dětmi, které se stávají prioritním zájmem většiny rodičů. Toto dokládá také následující výpověď respondentky: „...udržuji kontakt s přáteli, v rámci možností - nejvíce se stýkám s kamarádkami na rodičovské dovolené, máme společné zájmy, povinnosti a starosti a hlavně děti v podobném věku.“ (R5). Dále také: „...člověk poznává nové přátele, s podobnými zájmy.“ (A2).

Potřebu sounáležitosti rodiče uspokojují různými způsoby. Dle výpovědí respondentek, např. „*Má dcera tráví většinu času s rodiči a babičkou, která jí věnuje maximum volného času. Často se také setkáváme s kamarádkou, která má stejně staré dítě, proto si myslím, že má naše dítě tuto potřebu uspokojenou dostatečně.*“ (A10) nebo „*Mé dítě si rádo hraje s ostatními dětmi a to jakéhokoli věku. V rodině a blízkém okolí takovýchto dětí máme celkem dost a mám možnost si jít s dítětem tedy pohrát.*“ (S23) nebo „*Mám hodně přátel na rodičovské dovolené, se kterými se pravidelně stýkám*“ (R36) je patrné, že rodiny tuto potřebu uspokojují v kruhu rodiny nebo přátel. Problém může nastat ve chvíli, kdy rodič nemá dostatek přátel, kteří mají obdobné zájmy a problémy, a tudíž se může stát, že tato potřeba není dostatečně naplňována. V tuto chvíli hrají podle výpovědí respondentek významnou roli zařízení pro rodiče s dětmi. Např. jedna respondentka vypověděla: „...*potřeba potkávat další děti, ale i jiné dospělé je u nás uspokojována samozřejmě v rodině, ale významnou roli hraje návštěva mateřského centra.*“ (B13), jiná: „*Ráda navštěvuji MC, kde si popovídám s ostatními maminkami o našich problémech, přijdu na jiné myšlenky a děti se dostanou do společnosti svých vrstevníků*“ (E3.2).

Z výpovědí vyplynulo, že obě skupiny respondentek, tedy jak uživatelky, tak neuživatelky služeb, potřebu sociálního kontaktu primárně realizují v rodinném kruhu či v kruhu přátel. Nicméně uživatelkám služeb je nabídnuta možnost poznat širší okruh lidí, právě díky kumulaci rodičů a dětí ve zmíněných zařízeních. To dokládá i výpověď jedné respondentky: „*Dost mi pomáhá pokecat si s ostatními rodiči, které tady potkávám. Být s dítětem doma je náročné. Neměla jsem příliš moc přátel, které mají taky děti. Dostává mě to z izolace na rodičovské dovolené*“ (E24, E25).

- *Mít svá místa pro setkávání, aneb „mít kam složit hlavu“*

Druhá kategorie byla vytvořena na základě těchto kódů:

Tabulka 2. Souhrn kódů ke druhé kategorii

A4	Setkávání v restauracích, doma
S6	Setkávání v nekuřáckých kavárnách, venku
S27	Návštěvy bazénu, solné jeskyně
R7	Setkávání v kavárnách, doma, na hřišti
E14	Návštěvy MC a Montessori Kamínek
E37	Návštěvy MC
N1.2	Návštěvy MC a hřiště
B21	Návštěvy MC

Tato kategorie reflektuje potřebu rodičů a jejich dětí mít místa, kde mohou realizovat svá setkání a provozovat různé aktivity. Jedním z nejpřirozenějších a nejtradičnějších míst pro setkávání jsou jejich domovy, ale tyto vždy nemusí nabízet dostatečně širokou škálu různorodých aktivit, proto rodiče se svými dětmi hledají i jiné možnosti, což vyplývá např. z těchto výpovědí: „*Scházíme se v našich domácnostech nebo na dětských hřištích a v kavárnách s dětským koutem*“ (R7) nebo „*Využíváme také služby krytého bazénu a solné jeskyně*“ (S27) nebo také „*Setkáváme se v zahradních restauracích a podobně, ale také u někoho doma, když není pěkné počasí*“ (A4). Kromě domova se tedy rodiny stýkají také především v restauracích, kavárnách a v relaxačně-sportovních zařízeních.

Rodiče, kteří mají zkušenost se službami ve specializovaných zařízeních ve městě pro ně určených, se shodují, že vhodným místem nejen pro jejich společná setkání jsou již zmiňovaná centra, tj. mateřské centrum Emcéčko a rodinné a vzdělávací centrum Montessori Kamínek. Tato centra totiž kromě prostor pro setkávání, nabízejí rodinám také možnost aktivního trávení volného času prostřednictvím různých vzdělávacích kurzů pro rodiče, tvořivých kroužků nebo využití herny pro děti. Využívání této nabídky potvrzují i samotné respondentky, např. „*Navštěvujeme mateřské centrum, kde využíváme cvičení, tvoření a besedy, které jsou pro mě přínosné při rozšiřování znalostí. Také chodíme do Montessori Kamínek, kde využíváme hlavně hernu*“ (E14) nebo „*...využíváme nejvíce pohybový program se zpíváním zakončený pohádkou, tvoření pro děti a samozřejmě volnou hernu*“ (B21).

Uživatelky i neuživatelky služeb tedy kromě svých domovů, vyhledávají další alternativní místa pro setkávání. Navíc uživatelkám služeb se naskytá možnost využití prostor zařízení jak pro setkání, tak pro jiné aktivity, a to za relativně dostupnou cenu ve srovnání s návštěvami restaurací či zábavních center pro děti. Např. jedna z respondentek vyzdvihuje právě finanční dostupnost užívaného zařízení: „...MC má služby určitě dostupné. Herna, kterou nejčastěji využíváme je za pár korun. V restauraci, kde by byl dětský koutek a kam bych mohla tedy s dětmi jít, bych určitě nechala více peněz.“ (E37).

- **Člověk je tvor zvědavý, aneb „nezůstat 100 let za opicemi“**

Třetí kategorie byla vytvořena na základě těchto kódů:

Tabulka 3. Souhrn kódů ke třetí kategorii

S10	Práce na domě a zahradě
S11	Zájem o kreslení, sport
S16	Aktivní přivýdělek podnikáním
S17	Zájem o vzdělávací kurzy
R12	Práce v domácnosti
R13	Zájem o sport
R17	Zájem o přivýdělek a udržení se v praxi
R20	Absolvování studia během RD
R21	Čtení odborných článků z oboru
E7	Účast na vzdělávacích kurzech
E10	Zájem o další vzdělávací kurzy
B9	Sledování novinek z oboru
B10	Kontakt se zaměstnavatelem na společenské úrovni
N2	Zájem o informace ohledně dítěte a zdraví
N4	Aktivní příležitostná výpomoc v zaměstnání
N5	Zájem o vzdělávací kurzy

Jak již bylo zmíněno v interpretaci první kategorie, rodiče svůj zájem soustředí především na péči o dítě a řeší všemožné otázky, které jsou pro ně v tomto období každodenním tématem. Zájem o informace týkající se péče o dítě je ve většině případů samozřejmostí. O tomto svědčí i výpovědi respondentek, např. „*Seberealizací je teď moje dítě. Snažím se co nejvíce dozvědět o zdraví a o zdravém způsobu života svého syna*“ (N2). Ve sdílení informací a řešení společných problémů jim napomáhá možnost společných setkání, jak již bylo zmíněno v rozboru první kategorie. Středem zájmu je tedy bezesporu zájem o dítě, nicméně rodiče nezapomínají ani na ostatní základní potřeby jejich seberealizace, jako je

např. péče o domácnost, zahradu a postupem času se vrací ke svým zaběhlým koníčkům. Např. jedna z respondentek uvádí: „*Mé potřeby, co se týče seberealizace, jsou spíše práce doma, máme nový dům, tak se snažím v něm vytvořit moderní prostory, dále práce na zahradě. Občas ráda kreslím a ráda bych začala opět hrát volejbal*“ (S10, S11).

Velmi pozitivní je, že respondentky projevily zřejmý zájem i o další aktivity, při kterých by se mohly seberealizovat a hlavně, které jsou pro ně do jisté míry zárukou udržení si profesní atraktivity. Tímto je myšleno, že dnešní doba je neúprosná ve smyslu velkého tlaku na neustálé vzdělávání se a udržení si odborné způsobilosti. Tento fakt si respondentky zřejmě plně uvědomují, což dokládají i tyto výpovědi respondentek: „*Velký zájem bych také měla o rekvalifikační kurz, např. na kadeřnické služby nebo v oblasti kosmetiky*“ (S17), „*...během RD se mi podařilo rozšířit si svoji pracovní kvalifikaci absolvováním pomaturitního tříletého studia...jinak sem tam mrknu na odborné články na netu nebo do zdravotnických novin*“ (S20, S21), „*...snažím se sledovat noviny v oboru, který kráčí dopředu docela razantně. Můj obor je počítačová programátorka*“ (B9), „*Přemýšlím o využití kurzů, které jsou organizovány v MC*“ (N5). Další respondentka uvedla: „*Když jsou zajímavé besedy v MC, snažím si naplánovat na ten den návštěvu MC, navštěvuji kurz angličtiny a mám za sebou kurz efektivní výchovy, který mě velmi nadchnul*“ (E7). Z toho je zřejmé, že s absolvováním kurzů má pozitivní zkušenost, což se dále odráží i v její další výpovědi, ve které projevuje zájem o další kurzy: „*Rozhodla jsem se pro absolvování motivačního kurzu.*“ (E10).

Několik respondentek také projevilo zájem o aktivní přivýdělek v průběhu RD, např. „*Kdyby se naskytla možnost přivýdělku v mé dosavadní práci, nebránila bych se...oživila bych svoje zkušenosti a dovednosti.*“ (R17) nebo „*Snažím se trochu podnikat s prodejem oblečení na internetu nebo si přivydělávat v oblasti modeláže nehtů*“ (S16). Tento fakt jen potvrzuje jejich potřebu neustálého profesního rozvoje.

Z výpovědí respondentek je patrné, že všechny aktivity, které podnikají v rámci své seberealizace, jim napomáhají při oživení svého denního stereotypu. Umožňují jim se nejen odreagovat, ale i získat nové, prospěšné a užitečné informace k obohacení života. Mezi rodiči, kteří využívají služeb zařízení pro rodiče na RD a jejich děti a rodiči, kteří tyto služby nevyužívají, nejsou patrné rozdíly v preferencích zmíněných potřeb. Rodiče, kteří se aktivně účastní vzdělávacích kurzů ve zmíněných zařízeních, mohou navíc využít výhodu

bezplatného hlídání dětí v době konání kurzů. I tento fakt přispívá k tomu, že je ze strany zařízení docíleno komplexní podpory rodičů při jejich seberealizaci.

- ***Kdo se nezajímá, neví, aneb „líná huba, hotové neštěstí“***

Čtvrtá kategorie byla vytvořena na základě těchto kódů:

Tabulka 4. Souhrn kódů ke čtvrté kategorii

R31	Neví o nabídce cvičení, která existuje
R38	Neví o možnosti kavárny, která existuje
R40	Neví možnosti krátkodobého hlídání, které existuje
A14	Nemá informace o zařízeních
A17	Neví o možnosti zařízení pro setkání, která existuje
A19	Nemá informace o službě, která existuje
S34	Nemá informace o službách MC
S36	Nemá informace o službách zařízení
S45	Nemá informace o službách ve městě

Tato kategorie vychází z výpovědí pouze těch respondentek, které služby pro ně a jejich děti nevyužívají. Shrnuje data, která vypovídají o tom, že respondentky mají určité požadavky a potřeby, které by mohly být ve stávajících službách uspokojovány, ale především z důvodu jejich neinformovanosti a nevědomosti těchto služeb nevyužívají.

Respondentky nevyužívající zmíněná zařízení zmiňují svůj zájem o různé druhy aktivit, jako např. o posezení v kavárnách s dětským koutkem, společná cvičení rodičů s dětmi nebo příležitostné krátkodobé hlídání dětí. S tímto souvisí např. tyto výpovědi: „...chystáme se na nějaké cvičení matek s dětmi, ale Sokol je určený až pro děti od tří let a od MC jsem zatím letos žádnou nabídku nezaznamenala“ (R31), „Uvítala bych nějakou kavárničku jen pro matky a děti, která by byla funkční již od rána...byl by fajn nějaký stacionář, kde by se daly děti dát třeba jen na 2 hodiny, když si matka potřebuje něco vyřídit a nemá možnost hlídání. Možná tak funguje MC, ale o tom nevím.“ (R38, R40) nebo „Chybí mi místo, kde se můžeme setkávat s přáteli a jejich dětmi, tedy zábava pro děti i rodiče společně“ (A17). Z těchto i dalších výpovědí je zřejmý zájem rodičů o různé aktivity a služby, zároveň ale i nespokojenost s jejich absencí. Tato nespokojenost je ve zmíněných případech neoprávněná, neboť požadované služby jsou v zařízeních ve Valašském Meziříčí nabízeny a rodiče s dětmi jich mohou plně využívat. Například požadované cvičení rodičů s dětmi probíhá pravidelně v mateřském centru Emcécčko. Stejně tak určitá obdoba kavár-

ničky je v tomto zařízení v podobě volné herny, která je rodičům k dispozici již od ranních hodin. Rodiče zde mají možnost společných setkání, mohou si zde uvařit kávu, popovídat si a děti mají možnost socializace ve skupině jiných dětí. Taktéž žádané krátkodobé hlídání dětí je ve všech třech zařízeních nabízeno. Bohužel kapacita této služby je omezená, tudíž nemusí vždy plně vyhovět požadavku rodiče.

Ale stále důležitým faktem zůstává, že požadované služby k dispozici jsou, ale rodiče o nich nevědí. To dokládají i následující tvrzení: „*Přiznávám se, že nemám moc informací o těchto centrech.*“ (A14), „*O této službě mateřského centra jsem neslyšela. Je to pro mě nová informace.*“ (A19), „*Nemám informace o tom, jaké jiné informace toto zařízení poskytuje, kromě již zmiňovaných karnevalů.*“ (S34) nebo „*...mám o nich málo informací, které se ale, kdybych chtěla, dají snadno zjistit, pravděpodobně na internetu.*“ (S36). Otázkou ale může být, čím vinou je tato nevědomost způsobena. Primárně jistě zůstává na samotných rodičích, protože kdyby měli o informace o nabízených službách skutečný zájem, zjistí si je. Nicméně do jisté míry se na neinformovanosti rodičů může podílet i nedostatečná propagace samotných zařízení. V této souvislosti vypověděla jedna z respondentek: „*V případě, že by mi přicházelo upozornění na různé programy a akce, jistě bych nějakých služeb využila, pokud by mě zaujaly.*“ (A14).

Celkově lze shrnout, že uživatelky služeb jsou obecně informovanější, co se týče nabízených služeb pro rodiče s dětmi ve Valašském Meziříčí.

- *Vše má své plusy i mínusy, aneb „nic není jen černé nebo bílé“*

Pátá kategorie byla vytvořena na základě těchto kódů:

Tabulka 5. Souhrn kódů k páté kategorii

S30	Plus - vhodné využití volného času
N11	Plus - možnost trávení volného času za nepříznivého počasí
N13	Plus - možnost kontraktu dítěte s ostatními dětmi
N15	Plus - sdílení problémů s ostatními ženami
N23	Plus - široká nabídka služeb MC
N10	Mínus - nedostatek financí v MC
N18	Mínus - bezpečnost, hygiena, zázemí pro menší děti v MC
E19	Plus - možnost alternativní výchovy v Montessori
E20	Plus - rozvoj dětí, vštěpování řádu
E24	Plus - kontakt s jinými rodiči
E25	Plus - noví přátelé
E26	Plus - získávání informací a vzdělání
E30	Plus - široká nabídka služeb v MC
E37	Plus - finanční dostupnost služeb v MC
E40	Plus - dostat se z domácí izolovanosti
E18	Mínus - nedostatek financí v MC
E27	Mínus - čistota, vybavení v MC a v Montessori
E32	Mínus - odměřenost vedoucí v Montessori
E35	Mínus - nedostatek služeb a klesající kvalita
B25	Plus - široká nabídka služeb v MC
B27	Plus - všestranný rozvoj dítěte
B30	Plus - možnost relaxace pro rodiče, přátelská atmosféra v MC
B36	Plus - možnost srovnání různých výchovných stylů
B38	Plus - rozmanité vybavení a aktivity v MC
B60	Plus - finanční dostupnost služeb
B40	Mínus - nevhodné prostory a vybavení v MC
B62	Mínus - chybí venkovní aktivity v MC

Tato kategorie reflektuje především názory rodičů na služby konkrétních zařízení, která navštěvují. Z toho vyplývá, že stěžejní část vstupních dat zde poskytly zejména uživatelky. Nicméně i neuživatelky sdělily svůj názor na nabízené služby ve městě, které se obecně týkají uspokojování potřeb rodičů a jejich dětí.

Rodiče, kteří služeb nevyužívají, spatřují pozitivum služeb ve vhodném využití volného času, jak vypovídá například jedna z respondentek: „*Je to dobré využití volného*

času pro matky, které bydlí například v bytě, kde nemají prostor pro spousty hraček, nebo pro matky, které nemají v okolí žádné děti, se kterými by si jejich potomek hrál.“ (S30).

Za negativum z pohledu neživatelék lze považovat nedostatek informací o zařízeních, které může být zapříčiněno vinou rodičů či vinou zařízení, jak je blíže rozebráno ve čtvrté kategorii.

Rodiče, kteří navštěvují zařízení, vesměs zmiňují pozitiva jejich služeb. Tato spatřují zejména v široké nabídce služeb zařízení, především pak mateřského centra Emcěčko. Respondentky v této souvislosti uvádí: „...největším pozitivem pro mě je to, že je to super, když není kam jít. Třeba kvůli špatnému počasí. MC nabízí i spoustu jiných aktivit...“ (N23), „Jako obrovské pozitivum MC vidím velkou nabídku služeb“ (E30), „V MC ve Valmezu mé děti milují velkou trampolínu. Rády mají keramiku, ostatní občasně tvoření a cvičení.“ (B38).

Další pozitiva vidí uživatelé ve výchově, rozvoji a vzdělávání, ať už jejich dětí, tak i sebe samotných. V souvislosti s těmito aktivitami vystupuje do popředí i centrum Montessori Kamínek, které nabízí možnost alternativní výchovy. Ta je rodiči oceňována i přesto, že tato forma výchovy není pro naši zemi tradiční. Například jedna z respondentek uvádí: „Montessori Kamínek je trošku něco jiného, než na co jsme zvyklí. Ale líbí se mi koncepte Montessori.“ (E19) nebo „...v Montessori Kamínek se dětem hodně vštěpuje řád a zas je to trochu něco jiného.“ (E20). Lze říci, že i v oblasti rozvoje jsou pro uživatelky opět hlavním centrem pozornosti jejich dětí, což dokládají i následující výpovědi: „...dítě získává dovednosti pohybové, nabývá větší zručnosti a v neposlední řadě rozšiřuje sociální dovednosti.,“ (B27) nebo „...trávení času s vrstevníky, učí se, že nejsou jen oni dva. Rozvíjí si motoriku, výtvarný cit i logiku při tvoření, motoriku a zdraví při cvičení. Děti jsou vždy nadšené, když tady jsme.“ (E20). Dále rodiče při výčtu pozitiv nezapomínají ani na svůj vlastní rozvoj, což bylo podrobně rozebráno již ve třetí kategorii.

Pozitivní smysl spatřují uživatelé také v možnosti kontaktu s jinými rodiči a dětmi, se kterými mají možnost sdílet své záležitosti a vymanit se z domácí izolovanosti. Dětem je poskytnuta možnost přirozeně se zapojit do procesu socializace, což jim v budoucnu může být nápomocno při začleňování se do předškolního zařízení. Jedna z respondentek uvádí: „...nemusí si hrát jen doma a sám. Pomáhá mu to při kontaktu s ostatními dětmi.“ (N13). Také rodiče vnímají potřebu sociálního kontaktu jako velice významnou. Respondent-

ky například uvádí: „*Pomáhá mi to i v tom, že vidím, že ostatní ženy mají stejné, nebo alespoň podobné problémy...můžu si popovídat o záležitostech, které třeba můj manžel moc nechápe.*“ (N15), „*Pomáhá mi dostat se z domácí izolovanosti, je to pro mě zdroj informací, místo k neformálnímu setkávání a rozvoji mých dětí.*“ (E40).

V dnešní době zásadní pozitivum, které uživatelky spatřují, je finanční dostupnost služeb zařízení. Ve zmíněných případech to ovšem platí pro mateřské centrum Emcěčko. V případě Montessori Kamínek a jeslí se jedná o finančně náročnější službu.

Negativa z pohledu uživatelek jsou spatřována v zastaralém a někdy nevhodném vybavení a v nedostatečné hygieně v zařízeních. To je patrné i z výpovědí respondentek: „*V MC jsou prostory, které bohužel, nejsou propojeny a není vidět z jednoho do druhého, což při dvou dětech trochu komplikuje dohled nad nimi. U tvoření jsou standardně vysoké stoly i židle, děti tam tedy nemají dostatečný komfort.*“ (B40), „*Pro menší děti jsou některé hračky nebezpečné, třeba taková prolézačka dřevěná, tam musí mít malé dítě vždy oporu.*“ (N18) a „*V MC i Kamínku bych změnila a hlavně obnovila hračky a vybavení. Někdy mám také pocit, že čistota trošku pokulhává.*“ (E27). Příčinou těchto vnímaných negativ může být pravděpodobně nedostatek financí v zařízeních, které někteří rodiče také přímo zmínili. Na jedné straně tedy uživatelé vyzdvihují finanční dostupnost služeb, na druhé straně se to ale zřejmě odráží na kvalitě vybavení.

Obecně lze říci a z výsledků výše je zřejmé, že pozitiva poskytovaných služeb převyšují negativa. Kvalita nabízených služeb z pohledu dotazovaných uživatelů je tedy uspokojivá. Vzhledem ke zjišťované hloubce dat, nastala i situace, kdy se výpovědi dvou respondentek dostaly do kontrastu. Konkrétně jedna respondentka uvedla: „*Negativum Kamínku je odměřenost paní vedoucí, která mě dost odrazuje od další návštěvy*“ (E32) a druhá naopak: „*Velkou roli přitom hraje příjemná přátelská atmosféra plná porozumění, kterou zaměstnanci či dobrovolníci dokážou navodit.*“ (B30). Nicméně v těchto případech se může jednat právě o emočně zabarvené vnímání nebo o situaci ovlivněnou mnoha okolnostmi. Na druhou stranu by bylo vhodné nebrat informace tohoto typu na lehkou váhu a pro daná zařízení by mohly být podnětem pro zjišťování spokojenosti svých uživatelů.

- *Nic není ideální, aneb „neexistuje člověk ten, aby se zvděčil lidem všem“*

Šestá kategorie byla vytvořena na základě těchto kódů:

Tabulka 6. Souhrn kódů k šesté kategorii

S12	Nedostatek času
S41	Chybějící informace o službách zařízení
R11	Nedostatek času
R15	Chybějící hlídání
R38	Chybějící kavárna fungující od ranních hodin
R40	Chybějící možnost krátkodobého hlídání
A7	Nedostatek času
A14	Chybějící informace o službách zařízení
N31	Chybějící restaurace pro rodiny
E42	Chybějící koutek pro kojící matky a přebalovací pult
E43	Chybějící vybavení restaurací pro rodiny s dětmi
B8	Nedostatek času
B62	Chybějící venkovní aktivity
B69	Chybějící souhrnné informace o službách a aktivitách

Na vzniku této kategorie se podílejí data, která vyplývají z výpovědí respondentek o tom, co konkrétního jim při uspokojování jejich potřeb chybí. Jedná se jednak o obecné nedostatky, jako je například nedostatek času, ale také o chybějící konkrétní služby.

Jedním ze základních nedostatků, který respondentky pocítují, je nedostatek času. S tímto problémem se ovšem nepotýkají jen rodiče na RD, ale je to celkový problém dnešní populace. Nicméně každý se svým časem nakládá podle svého uvážení, je tedy na samotných rodičích, jak svůj čas využijí. S nedostatkem času úzce souvisí i to, že si rodiče stěžují na chybějící možnost hlídání jejich dětí. Jedna s respondentek vypovídá: „...*byl by fajn nějaký stacionář, kde by se daly děti dát třeba jen na 2 hodiny, když si matka potřebuje něco vyřídit a nemá možnost hlídání.*“ (R40). V těchto případech by mohlo být rodičům nápomocné krátkodobé hlídání dětí, které v zařízeních ve Valašském Meziříčí nabízeno je, ovšem kapacita je omezená.

Dalším nedostatkem, který rodiče zmiňují, jsou nedostatečné nebo chybějící služby. Zejména se pak jedná o prostory, kam by se mohli uchýlit se svými potomky a provozovat různé aktivity. Respondentky, které již mají zkušenost s užíváním specializovaných zařízení, jsou v tomto ohledu náročnější. Postrádají například kojenecký koutek s přebalovacím

pultem, vhodné vybavení restaurací a speciální stravu pro děti. To vyplývá i z výpovědí respondentek: „*Chybí mi například koutek pro kojící matky a přebalovací pult, nekuřácké restaurace, vybavení restaurací pro rodiny s dětmi. Nejen hrací koutky pro děti, ale i strava vhodná pro děti a zázemí pro matky...nemusela bych kojit a přebalovat složitě někde v restauraci na židli, ale mohla bych tuto místnost navštívit a v klidu si obstarat svoje děti.*“ (E42, E43) nebo „*Více mi asi chybí venkovní aktivity, taková venkovní pobočka MC by možná byla zajímavá.*“ (B62). Naopak matky, které zařízení nenavštěvují, požadují větší kavárny přizpůsobené jejich potřebám a potřebám jejich dětí. Například jedna z respondentek říká: „*Uvítala bych nějakou kavárničku jen pro matky a děti, která by byla funkční již od rána.*“ (R38). Zde by mohly využít právě existujících zařízení pro rodiče s dětmi, které by jim v tomto ohledu mohly vyhovovat.

To, že uživatelky služeb mají náročnější a konkrétnější požadavky, vyplývá samozřejmě i z faktu, že jsou informovanější v této oblasti. Naopak neorganizované většinou informace postrádají, což se odráží i v jejich skromnějších požadavcích. Proč nemají uživatelky dostatek informací, již bylo podrobně rozebráno ve čtvrté kategorii. Nicméně také jedna z uživatelek projevila zájem o souhrnné informace, které by jí poskytly přehled všech nabízených aktivit a služeb. Její výpověď zní: „*Stálo by za to, mít někde na webu seznam možných aktivit, nebo alespoň odkaz na jiné stránky pro více informací pro rodiče s dětmi, nejlépe rozlišeno dle věku dětí. To mi dost chybí...takto je třeba navštívit x různých stránek.*“ (B69).

4.4.2 Metoda obsahové analýzy dokumentů

Jednotlivé dokumenty byly podrobně prostudovány a analyzovány. Souhrn důležitých informací vyplývajících z analýzy je zachycen v poslední kapitole teoretické části. Po podrobném rozboru dat, který se týkal dokumentů jednotlivých zařízení, byly vytvořeny čtyři kategorie. Tyto jsou dále interpretovány.

Stěžejní data o zařízeních byly rozřazeny do následujících kategorií:

- Silné stránky
- Slabé stránky
- Příležitosti
- Hrozby

V tabulkách níže jsou zaznamenány již konkrétní silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby. Tyto přímo vyplývají z dat uvedených ve zkoumaných dokumentech.

- ***Silné stránky***

Z obsahové analýzy byla vyvozena tato kategorie, tzv. silné stránky:

Tabulka 7. Silné stránky

SILNÉ STRÁNKY
Součástí zastřešující organizace
Široká nabídka služeb v MC
Finanční dostupnost služeb
Zkušenost s čerpáním dotací
Možnost alternativní výchovy
Existence jeslí
Existence webových stránek
Vybavení a prostory
Preventivní a výchovný efekt

Tato kategorie byla vytvořena na základě výběru silných stránek, které vyplynuly z provedené obsahové analýzy dokumentů. MC Emcéčko, stejně jako Montessori Kamínek jsou členy jedné zastřešující organizace. Tato organizace již má svoji tradici a také široké zázemí. Zmíněná zařízení nejen metodicky vede, ale také jim poskytuje poradenství a zpro-

středkovává spolupráci s ostatními státními i nestátními organizacemi. Členství v zastřešující organizaci lze proto považovat za silnou stránku zařízení.

Podstatnou silnou stránkou, která napomáhá ke spokojenosti uživatelů, je široká nabídka služeb MC, od krátkodobého hlídání až po speciální služby pro rodiče a děti. Služby, které jsou zde nabízeny, jsou zaměřeny jednak na rozvoj dětí v kognitivní, psychomotorické i emocionální oblasti, není ale zapomínáno ani na rozvoj rodičů. Ti si mohou vybrat z nabídky vzdělávacích kurzů a jsou jim nabízeny další možnosti seberealizace, například kreativní kurzy formou arteterapie či možnost aktivně se zapojit do plánování aktivit zařízení. Toto zařízení také organizuje kulturní akce, které jsou určeny jak uživatelům služeb, tak i široké veřejnosti a jejímž cílem je především podpora rodiny.

Bezesporu silnou stránkou je také finanční dostupnost služeb, jejichž cena je podřízená možnostem rodin. To se týká především MC. Například v případě vzdělávacích kurzů, které jsou hrazeny především z dotací ESF, jsou finanční náklady pro uživatele nulové.

Výhodou je, že zařízení již mají několikaletou zkušenost s čerpáním dotací z ESF, MPSV i rozpočtu města Valašské Meziříčí. Pro sestavování žádostí o případné další dotace jim tato zkušenost může být nápomocna.

Možnost alternativní výchovy, která je nabízena v Montessori Kamínku, je další silnou stránkou, která v naší republice dosud nepatří k úplným standardům při výchově a vzdělávání. Rodičům se tak naskýtá nový pohled na možnosti rozvoje svého dítěte.

Za silnou stránku zařízení obecně lze považovat i samotnou existenci jeslí. Zejména pak v souvislosti s informacemi o razantním snižování počtu jeslí během posledních let, která jsou uvedena v teoretické části práce.

Existenci webových stránek, ze kterých bylo mj. čerpáno v teoretické části této práce, lze považovat také za silnou stránku zařízení. Díky nim mohou rodiče získat mnohé informace o samotných zařízeních i poskytovaných službách.

Zařízení se také prezentují vhodným vybavením a prostorymi přizpůsobenými cílové skupině. Dětská klientela přímo vyžaduje rozmanité prostředí, které by zaujalo její pozornost a poskytlo dostatek podnětů pro její všestranný rozvoj.

Obecně silnou stránkou zařízení tohoto typu je jejich výchovný a preventivní efekt, který je prospěšný nejen samotným uživatelům služeb, tedy rodičům na rodičovské dovolené a jejich dětem, ale také celé společnosti.

- *Slabé stránky*

Z obsahové analýzy byla vyvozena tato kategorie, tzv. slabé stránky:

Tabulka 8. Slabé stránky

SLABÉ STRÁNKY
Nízká kapacita zařízení
Finanční náročnost služby jeslí a školky Montessori Kamínek

Vzhledem k tomu, že analyzované dokumenty jsou svou povahou zejména prezentačním materiálem, například webové stránky či výroční zprávy, neobsahují data přímo upozorňující na nedostatky a problémové oblasti. Interní dokumenty, které by taková data obsahovaly, pro potřeby této práce poskytnuty nebyly. Z toho důvodu není výčet slabých stránek příliš obsáhlý.

Jednou ze slabých stránek, která vyplynula z analýzy dokumentů zařízení, je nízká kapacita pro hlídání dětí. V MC je kapacita pro krátkodobé hlídání pouze osm dětí a v miniškolce dvanáct dětí. Montessori Kamínek nabízí možnost umístění také pro dvanáct dětí a jesle můžou nabídnout pouze šest volných míst.

Druhou slabou stránkou je finanční náročnost služby hlídání dětí. Zatímco v MC je služba krátkodobého hlídání poskytována bezplatně, v Montessori Kamínek a v jeslích je financována rodiči. Náklady v obou zařízeních jsou téměř totožné, a to 50 Kč za hodinu pobytu dítěte. Rozdílné jsou pak náklady na stravu, nicméně rozdíly nejsou tak velké. Službu dlouhodobého hlídání dětí lze využít v Montessori Kamínek a v jeslích. Ceny tohoto hlídání, tedy pravidelné docházky dítěte do zařízení, jsou stanoveny paušálně. Náklady se pohybují kolem 5000 Kč za měsíc, což může představovat výraznou finanční zátěž rodinného rozpočtu.

- **Příležitosti**

Z obsahové analýzy byla vyvozena tato kategorie, tzv. příležitosti:

Tabulka 9. Příležitosti

PŘÍLEŽITOSTI
Stát se sociální službou
Získání finančních prostředků z dotací, grantů, od sponzorů
Rozšíření služeb
Participace a zařazení do komunitního plánu sociálních služeb města
Větší propagace

Jednou z příležitostí, která se týká především MC, je případná možnost stát se sociální službou, což by zařízení mohlo využít například při získávání finančních zdrojů. Pokud by se služby MC staly sociálními službami, mělo by možnost žádat o dotace určené právě zařízením poskytující sociální služby. Tato myšlenka by ovšem vyžadovala podrobnější a rozsáhlejší analýzu, která by potvrdila, zdali by to pro zařízení bylo opravdu přínosem či nikoli.

Další příležitostí jsou možnosti získání finančních prostředků z různých zdrojů. Jak již bylo uvedeno u silných stránek, zařízení již nyní čerpají finanční prostředky z EU či veřejných rozpočtů ČR. Zároveň mají možnost žádat o další prostředky v podobě dotací a grantů. Významný přínos by mohly zajistit i sponzorské příspěvky.

Přestože nabídka služeb je poměrně rozsáhlá, bylo by vhodné, aby se zařízení stále snažila přizpůsobovat aktuálním potřebám uživatelů. Již nyní rodiče vyžadují rozšířit služby například o kojenecký koutek s přebalovacím pultem. Se získanými finančními zdroji by se zařízením naskytla možnost stávající služby rozšířit dle požadavků klientů.

Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, komunitní plán sociálních služeb města se danými zařízeními pro rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti nezabývá. Přitom tato cílová skupina rodin s malými dětmi tvoří základ budoucnosti celé společnosti. Zmiňovaný komunitní plán se věnuje především sekundární a terciární prevenci v oblasti sociálního vyloučení, ale primární prevenci, kterou by mohly zastat právě daná zařízení, neřeší. Zařízení mají prostřednictvím svých zástupců možnost zapojit se do komunitního plánování sociálních služeb. Této možnosti by mohli využít.

Zařízení se prezentují především prostřednictvím svých webových stránek a profilů na sociálních sítích. Možnosti propagace jsou ale samozřejmě mnohem širší a daná zařízení by je mohla využít ve svůj prospěch.

- **Hrozby**

Z obsahové analýzy byla vyvozena tato kategorie, tzv. hrozby:

Tabulka 10. Hrozby

HROZBY
Nezařazení do komunitního plánu sociálních služeb města
Případný nezájem rodin o služby
Nedostatečné financování

V tvorbě komunitního plánu města je kromě příležitosti spatřována také určitá hrozba pro zařízení. Tou je myšleno především nezapojení zmíněných aktivit do komunitního plánování, což by mohlo mít za následek zhoršení úrovně služeb a v konečném důsledku také nespokojenost cílové skupiny.

Služby, které zařízení poskytují, jsou zpravidla závislé na zájmu a poptávce cílové skupiny. Hrozba snížení zájmu rodin o nabízené služby je spatřována v mírném poklesu návštěvnosti MC v posledním sledovaném roce. Přestože se nejedná o výrazný pokles, mohlo by toto zjištění být pro MC určitým podnětem.

Vzhledem k tomu, že zařízení jsou závislá na finančních prostředcích pocházejících z veřejných zdrojů a na poplatcích od uživatelů, existuje zde hrozba nedostatečného financování v budoucnu. V případě financování z veřejných zdrojů to může být zapříčiněno například změnou systému poskytování dotací z EU nebo změnou vládních preferencí. Pokles zájmu uživatelů, který je již jako možná hrozba zmiňován výše, může příliv prostředků do rozpočtů zařízení také výrazně ovlivnit.

4.5 Shrnutí výsledků výzkumu

Na základě uskutečněného výzkumu byla vyvozena řada důležitých závěrů, které se podílejí na vytvoření nové teorie týkající se definování potřeb rodičů na RD a jejich dětí. Potřeby cílové skupiny, tedy rodin s malými dětmi, doposud v literatuře nejsou přesně vymezeny. Výzkum byl v tomto smyslu zaměřen na zmapování potřeb vyšších, tedy psychogenních. Tyto byly vyvozeny především z analýzy polostrukturovaných rozhovorů. Výstupem provedeného výzkumu je tedy vymezení těchto potřeb.

Dalším krokem v provedeném výzkumu bylo zjistit, zda služby nabízené ze strany specializovaných zařízení reflektují definované potřeby rodin. Ukazatelem tohoto jsou právě zkoumané názory rodičů na kvalitu poskytovaných služeb, které byly rovněž vyvozeny z analýzy polostrukturovaných rozhovorů. Ve druhé řadě byla kvalita služeb hodnocena pomocí obsahové analýzy dokumentů zařízení.

Potřeba sociálního kontaktu

Potřebu sociálního kontaktu lze sice považovat za obecnou potřebu společnosti vůbec, nicméně právě tato potřeba u rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí nabývá v této životní fázi obrovského významu. Být součástí společnosti umožňuje rodičům vymanit se z domácí izolovanosti a každodenního stereotypu péče o dítě. Zároveň i dítěti je poskytnuta možnost poznávání hodnot a norem společnosti a začlenění se do sociálních struktur. Okruh lidí, se kterými se rodiny s malými dětmi stýkají, se odvíjí od preference společných hodnot a zájmů. Primárním zájmem v tomto životním období rodičů je samozřejmě rodina a péče o ni. Okruh nejbližších lidí se zužuje na rodinu a blízké přátele s dětmi. V případě, že rodiče nemají ve svém okolí dostatek takových lidí, vyhledávají společnost pro sebe a své děti ve specializovaných zařízeních pro rodiny. Uživatelé těchto služeb jsou tedy obohaceni o příležitost poznat širší okruh lidí s podobnými zájmy.

Potřeba teritoriálního zázemí

Potřeba teritoriálního zázemí přímo souvisí s potřebou sociálního kontaktu, jenž je definovaná výše. K realizaci sociálních kontaktů totiž rodiny potřebují vhodné zázemí, které odpovídá požadavkům rodičů na bezpečné, zdravé a pro rozvoj dětí podnětné prostředí. Primárním „útočištěm“ jsou domácnosti rodin a jejich blízkých. S rozmanitostí potřeb se však automaticky zvyšují nároky na vhodné prostředí a rodiče tak vyhledávají další

prostory pro své aktivity. Neživatelé služeb specializovaných zařízení pro rodiny s dětmi volí za místa svých setkání restaurační zařízení a komerční zařízení poskytující požadovanou službu. Tato zařízení se téměř vždy specializují pouze na jednu aktivitu či užší okruh aktivit stejného typu. Specializovaná centra pro rodiny s dětmi však nabízejí širší škálu možností trávení volného času, od tvořivých kroužků, pohybových cvičení, možností relaxace až po vzdělávací kurzy.

Potřeba seberealizace

V každé životní fázi hraje potřeba seberealizace důležitou roli. V období, kdy do života vstupují děti a člověk se tak stává rodičem, tato potřeba získává specifickou podobu a zároveň je spojena s určitými omezeními. Omezení souvisí s nedostatkem času a také s tím, že rodič svou osobní potřebu seberealizace musí skloubit a podřídit potřebám dítěte. Primárním středem zájmu, ve kterém rodiče spatřují i možnost své seberealizace, jsou tedy děti. Rodiče v tomto smyslu soustředí svou pozornost na výchovu, životní styl a vůbec celkový rozvoj jejich potomků. Dá se říci, že v momentě, kdy se rodiče v této problematice zorientují, začínají se vracet nejen ke svým koníčkům, ale uvědomují si i důležitost udržení si své profesní atraktivity. Rodiče, kteří navštěvují zařízení pro rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti, mají v tomto ohledu výhodu podpory ze strany těchto zařízení. Ta spočívá především v možnosti využití vzdělávacích a jiných kurzů, které jsou zaměřeny na péči o rodinu, kreativní tvoření i na odbornou profesní problematiku.

Potřeba informovanosti

Z výzkumu také vyplynulo, že rodiče na RD mají potřebu mít dostatek informací o možnostech, kde a jakým způsobem mohou výše definované potřeby realizovat. Uživatelé služeb mají celkově o službách pro rodiče a jejich děti více informací. Souvisí to samozřejmě s tím, že tyto služby aktivně využívají. U neživatelů služeb je překvapující, že o služby určitého typu mají zájem, ale nevyužívají je a to z důvodu nevědomosti o existenci těchto služeb. Příčina této nevědomosti respektive neinformovanosti je přisuzována samotným rodičům, protože informace dostupné jsou. Nicméně pro zařízení může být tento fakt podnětem pro zamyšlení se nad dosavadním způsobem své propagace.

Obecně lze konstatovat, že uživatelé služeb zařízení jsou náročnější ve svých požadavcích než neuživatelé a mají tedy i jiné měřítko pro posuzování kvality nabízených služeb. Pozitiva, která ve službách spatřují rodiče, vyplynuly zároveň i z obsahové analýzy dokumentů. V případě vymezení negativních či slabých stránek jsou stěžejní názory rodičů, protože tyto jsou zcela konkrétní. Rodiče v nich také spatřují možnou příležitost pro sdělení svých potřeb a zlepšení kvality využívaných služeb. Dokumenty, vzhledem ke své povaze převážně prezentačního materiálu, představovaly spíše podpůrné prostředky při vymezení faktorů majících negativní vliv na kvalitu služeb. Jak z rozhovorů, tak z obsahové analýzy dokumentů zařízení je patrné, že obecně pozitiva převyšují negativa. Tímto faktem je tedy interpretována výsledná kvalita služeb uspokojujících potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí ve Valašském Meziříčí.

Na základě provedeného výzkumu, zejména pak z analýzy šesté kategorie vycházející z rozhovorů a z kategorie příležitostí vyvozené z analýzy dokumentů, byla navržena také konkrétní doporučení pro zlepšení kvality služeb ve vztahu k vymezeným potřebám. Jedná se o následující doporučení:

Rozšíření služeb zařízení

Bylo by vhodné rozšířit stávající služby o další konkrétní požadované služby, které dotazovaní rodiče zmiňovali. Jedná se například o kojenecký koutek s přebalovacím pultem, venkovní zázemí pro aktivity či zvýšení kapacity hlídání dětí. Toto doporučení by ovšem bylo vhodné podpořit kvantitativním výzkumem zkoumajícím tuto konkrétní problematiku.

Zlepšení propagace zařízení

Stávající formy propagace se zdají být nedostatečné. Zařízení by tedy měla přehodnotit způsoby své prezentace, např. změnit webové stránky, zasílat informační emaily či letáky s aktuálními akcemi.

Participace na tvorbě komunitního plánu sociálních služeb města

Zařízení by měla využít možnosti zapojení se do komunitního plánování a tímto se snažit prosazovat a podporovat zájmy a potřeby cílové skupiny.

ZÁVĚR

Význam a hodnoty rodiny z hlediska tradičního pojetí v dnešní době upadají. Z toho důvodu je důležité rodinu, její funkce a potřeby podporovat a zároveň se zabývat tématy s tímto souvisejícími. Z pohledu profese sociálního pedagoga, jehož cílovou skupinu zájmu tvoří mimo jiné také rodina, považuji dané téma rovněž za významné a obohacující.

Cílem práce bylo zmapovat situaci rodin s malými dětmi v oblasti služeb, které jim jsou nabízeny ve městě Valašské Meziříčí. V rámci praktické části práce bylo cílem pomocí kvalitativního výzkumu zjistit, jaké jsou vyšší potřeby rodin a zda nabízené služby uspokojují tyto potřeby. Stanovený cíl považuji za splněný.

Přínos práce spatřuji zejména ve vymezení konkrétních potřeb rodičů a jejich dětí, které doposud nejsou v odborné literatuře definovány. Zároveň bylo zmapováno, jakým způsobem jsou dané potřeby uspokojovány z pohledu uživatelů specializovaných zařízení i rodin, které zařízení nevyužívají. Nedílnou součástí této práce je také stanovisko ke kvalitě služeb uspokojujících potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí ve Valašském Meziříčí. V neposlední řadě vidím přínos výsledků výzkumu jako možný podnět pro tvorbu dalšího komunitního plánu sociálních služeb města Valašské Meziříčí. V práci jsou také obsaženy konkrétní návrhy na zlepšení stávajících služeb, které reflektují názory a potřeby rodičů na rodičovské dovolené a jejich dětí ve Valašském Meziříčí. Tyto mohou být prospěšné tedy nejen pro již zmiňovaný komunitní plán města, ale také pro jednotlivá zařízení, která se zjištěnými daty a nastíněnými návrhy mohou dále pracovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ALLEN, K. Eileen a Lyn R. MAROTZ, 2005. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálních období do 8 let*. 2. Vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7367-055-0.
- BEDNÁŘOVÁ, Lenka, 2011. *Aktivně i s dětmi: manuál při návratu na trh práce*. Valašské Meziříčí: Mateřské centrum Emcéčko Valašské Meziříčí.
- ČAČKA, Otto, 2000. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-060-0.
- ČECH, Ján, 2008. *Sociálna psychológia pre učiteľov*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-86723-59-4.
- ČESKO, 2012. Zákon číslo 262 ze dne 21. dubna 2006 Zákoník práce. In: *Úplné znění zákona*. ISBN 978-80-7208-886-7.
- DITTRICHOVÁ, Jaroslava a Mechthild PAPOUŠEK, Karel PAUL et al., 2004. *Chování dítěte raného věku a rodičovská péče*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0399-8.
- ERIKSON, E. H. podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I. : dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA, 2009. *Rodinná terapie*. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2390-7.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.
- HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HELUS, Zdeněk, 2009. *Dítě v osobnostním pojetí*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5.
- KOCOURKOVÁ, Jiřina a Ladislav RABUŠIC, 2006. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. ISBN 80-86561-93-3.
- KOJENECKÉ A DĚTSKÉ CENTRUM, ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC, 2009. *Vnitřní řád pro jesle*. Valašské Meziříčí: Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

KOJENECKÉ A DĚTSKÉ CENTRUM, ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC, 2012. *Ceník – Jesle*. Valašské Meziříčí: Kojenecké a dětské centrum, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

KOLÍNSKÁ, Rut, 1995. *Mateřská centra*. Praha: Pražské matky. ISBN 80-901864-0-8.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2005. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0852-3.

KŘÍŽKOVÁ, Alena et al., 2008. *Práce a péče: Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon). ISBN 978-80-86429-94-6.

LANGMEIER, Josef, 1974 cit. podle MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál. 80-7178-853-8.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2. Aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

MATEŘSKÉ CENTRUM EMCÉČKO VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ, 2010. *Výroční zpráva 2009*. Valašské Meziříčí: Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí.

MATEŘSKÉ CENTRUM EMCÉČKO VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ, 2011. *Výroční zpráva 2010*. Valašské Meziříčí: Mateřské centrum Emcěčko Valašské Meziříčí.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál. 80-7178-853-8.

MATOUŠEK, Oldřich et al., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.

MASLOW, Abraham, cit. podle HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.

MIŠURCOVÁ, Věra a Marie SEVEROVÁ, 1997. *Děti, hry a umění*. Praha: ISV. ISBN 80-85866-18-8.

MONTESSORI KAMÍNEK, VZDĚLÁVACÍ RODINNÉ CENTRUM, 2009. *Stanovy*. [s. l.]: Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum.

MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon). ISBN 80-86429-58-X.

- PIAGET, Jean a Bärbel INHELDEROVÁ, 2001. *Psychologie dítěte*. 4. Vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-608-X.
- PLAŇAVA, Ivo, 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.
- PLAŇAVA, Ivo, 1994 cit. podle SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
- RÝDL, Karel, 2006. *Metoda Montessori pro naše dítě*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 80-7194-841-1.
- SAUBER, S. R. cit. podle SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
- SÍŤ MATEŘSKÝCH CENTER V ČESKÉ REPUBLICI, 2003. *Ohlédnutí za uplynulých 10 let*. Praha: Síť mateřských center v ČR.
- SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. 1. Vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
- SULLEROTOVÁ, Evelyne, 1998 cit. podle HELUS, Zdeněk, 2009. *Dítě v osobnostním pojetí*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5.
- ŠVARŇÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠVEJCAR, Josef. Et al., 2003. *Péče o dítě*. Doplněné, rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Nuga. ISBN 80-85903-15-6.
- TOMEŠOVÁ BARTÁKOVÁ, Helena, 2009. *Cesta zpátky: Návrat žen po rodičovské dovolené na trh práce v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5012-9.
- VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ, 2008. *1. Komunitní plán sociálních služeb města Valašské Meziříčí na období 2008-2010*. Valašské Meziříčí: Město Valašské Meziříčí.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I. : dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II. : dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

Internetové zdroje

Český statistický úřad [online]. 2011. Vývoj obyvatelstva v roce 2010 v České republice. [cit. 2012-03-25]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/4007-11-r_2011.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [online]. [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [online]. 2004. *Národní zpráva o rodině (zkrácená verze)*. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [online]. *Národní koncepce podpory rodin s dětmi*. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf.

Montessori Kamínek, vzdělávací rodinné centrum [online]. [cit. 2012-03-09]. Dostupné z: <http://www.montessori-kaminek.eu/>.

Síť mateřských center [online]. [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.materska-centra.cz/>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
MC	Mateřské centrum
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RD	Rodičovská dovolená

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Souhrn kódů k první kategorii	62
Tabulka 2. Souhrn kódů ke druhé kategorii.....	64
Tabulka 3. Souhrn kódů ke třetí kategorii	65
Tabulka 4. Souhrn kódů ke čtvrté kategorii.....	67
Tabulka 5. Souhrn kódů k páté kategorii	69
Tabulka 6. Souhrn kódů k šesté kategorii.....	72
Tabulka 7. Silné stránky	74
Tabulka 8. Slabé stránky.....	76
Tabulka 9. Příležitosti	77
Tabulka 10. Hrozby	78

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I Vybraný rozhovor s uživatelkou služeb

Příloha P II Vybraný rozhovor s neúživatelkou služeb

PŘÍLOHA P I: VYBRANÝ ROZHOVOR S UŽIVATELKOU SLUŽEB

Analýza služeb pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené ve Valašském Meziříčí

Výzkumník: Bc. Markéta Huňadyová

Pohlaví respondenta: žena

Počet dětí ve věku 1-3 roky: 2

Věk respondenta: 28

Fiktivní jméno respondenta: Ester

Otázky pro uživatele služeb:

„Jaké potřeby máte Vy v oblasti sociálních kontaktů? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?“

„Jako matka na mateřské dovolené jsem ráda, že v našem městě funguje Mateřské centrum se svou širokou škálou činnosti. Mám dvojčata kluka a holku a někdy je to s nimi doma dost těžké. Ráda navštěvuji MC, kde si popovídám s ostatním maminkami o našich problémech, přijdu na jiné myšlenky, děti se dostanou do společnosti svých vrstevníků a pomalu se zapojujeme do činnosti MC jako je tvoření, cvičení a tak podobně.“

„Jaké jsou Vaše potřeby v oblasti seberealizace? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?“

„Seberealizace není asi úplně to, co mohu s dvojčaty docílit na mateřské dovolené, ale snažím se být dobrou a aktivní matkou. Když jsou zajímavé besedy v MC, snažím se naplánovat si na ten den návštěvu MC, navštěvuji kurz angličtiny a mám za sebou kurz Efektivní výchovy, který mně velmi nadchl.“

„Jaké jsou Vaše potřeby v oblasti pracovního uplatnění, snažíte se o svůj profesionální rozvoj i v době rodičovské dovolené? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?“

„Rozhodla jsem se pro absolvování motivačního kurzu, ale bohužel pro velký zájem zatím není místo, takže čekám na začátek dalšího kurzu.“

„Jaké potřeby má Vaše dítě v oblasti sociálních kontaktů? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?“

„Jak už jsem řekla, snažíme se chodit pohrát si do MC nebo do Montessori Kamínek. Tvoříme, cvičíme, chodíme s dětma na hřiště, na bazén... všude tam potkáváme děti.“

Jaké zařízení se svým dítětem (dětmi) navštěvujete a jaký typ služeb v něm využíváte?

„Jak už jsem říkala, navštěvujeme Mateřské centrum, kde využíváme cvičení, tvoření a také besedy, které jsou pro mě přínosné při rozšiřování znalostí. Také chodíme do Montessori Kamínek, kde využíváme hernu hlavně.“

„Jaký je Váš názor na konkrétní zařízení, které s Vaším dítětem navštěvujete?“

„Co se týče Mateřského centra, tak musím říct, že se všichni tam snaží. Myslím tedy zaměstnance, ale mohlo by být více podporováno, jde vidět, že zde chybí peníze. Montessori Kamínek je trošku něco jiného, než na co jsme zvyklí, ale líbí se mi koncepce Montessori.“

„Jakým způsobem navštěvování daného zařízení obohacuje Vaše dítě?“

„Trávením času s vrstevníky, učí se, že nejsou jen oni dva. Rozvíjí si motoriku, výtvarný cit i logiku při tvoření, motoriku a zdraví při cvičení. Děti jsou vždy nadšené, když tady jsme. Vydovádí se s kamarády, i když je škaradé počasí a nemůže se jít ven. Navštěvujeme občas i montessori Kamínek, kde se dětem hodně vštěpuje řád a zas je to trochu něco jiného.“

„V čem dané zařízení obohacuje Vás?“

„Dost mi pomáhá „pokecat“ si ostatními rodiči, které tady potkávám. Být s dítětem doma je náročné. Neměla jsem příliš moc přátel, kteří také mají děti. Dostává mně z izolace na rodičovské dovolené. Získávám zde informace, vzdělání.“

„Co vidíte v daném zařízení jako ideální pro Vás a Vaše děti a naopak co byste změnila?“

„Ideální pro děti je neformální setkávání s vrstevníky a pro mě s jinými matkami. V MC i v Kamínku bych změnila a hlavně tedy asi obnovila nové hračky a celkově obnova vybavení. Někdy mám také pocit, že čistota trošku pokulhává.“

„Jaká jsou, dle Vašeho názoru, pozitiva a negativa daného zařízení?“

„Jako obrovské pozitivum v MC vidím velkou nabídku služeb. A jak jsem už říkala, za negativa považuji nedokonalou čistotu, zničené vybavení, některé nevhodné hračky. Myslím, podle věku nevhodné. Negativum Kamínku je odměřenost paní vedoucí, která mě dost odrazuje od další návštěvy. Ale jak jsem říkala celkově myšlenka Montessori se mi velice líbí.“

„Jaký je celkově Váš názor na služby ve Valašském Meziříčí, které jsou určeny pro Vás a Vaše děti? Myslím tím například jejich dostatečnost, nedostatečnost, finanční dostupnost.“

„Služby ve Valašském Meziříčí se rozšiřují, ale stále nejsou dostačující a zhoršuje se jejich kvalita. Asi je to otázkou financí. Chybí zde hřiště, průlezky, pískoviště, koutky pro kojící matky s přebalovacím pultem... atd. Jinak MC má služby určitě dostupné, herna, kterou nejčastěji využíváme je za pár korun. V restauraci, kde by byl dětský koutek a kam bych tedy mohla s dětmi jít, bych určitě nechala více peněz.“

„Můžete říci, jaké Vaše konkrétní potřeby uspokojuje zařízení, které navštěvujete?“

„Pomáhá mi dostat se z domácí izolovanosti, je to pro mě zdroj informací, místo k neformálnímu setkávání, rozvoji mých dětí.“

„Je nějaký konkrétní typ služby, který Vám ve Valašském Meziříčí chybí?“

„Například už zmiňovaný koutek pro kojící matky a přebalovací pult, nekuřácké restaurace, vybavení restaurací pro rodiny s dětmi – nejen hrací koutky pro děti, ale i strava vhodná pro děti a zázemí pro matky.“

„Jakým způsobem by byla daná služba pro Vás a Vaše děti přínosná?“

„Tím, že bych děti nemusela kojít a přebalovat složitě někde v restauraci na židli, ale mohla bych tuto místnost navštívit a v klidu si obstarat své děti. Toto by mi opravdu velice pomohlo, je složité v zimě nakojit ve městě jedno dítě, natož tak dvě. To mi věřte.“

„Napadá Vás něco, co v rozhovoru nezaznělo a týká se daného tématu?“

„Asi ne.“

PŘÍLOHA P II: VYBRANÝ ROZHOVOR S NEUŽIVATELKOU SLUŽEB

Analýza služeb pro děti a jejich rodiče na rodičovské dovolené ve Valašském Meziříčí

Výzkumník: Bc. Markéta Huňadyová

Pohlaví respondenta: žena

Počet dětí ve věku 1-3 roky: 1

Věk respondenta: 34

Fiktivní jméno respondenta: Rosamunda

Otázky pro neživitele služeb:

„Jaké potřeby máte Vy v oblasti sociálních kontaktů? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?“

„Mé potřeby v oblasti sociálních kontaktů jsou hlavně takové, že je uspokojuji nejvíce kontaktem s rodinou. Nejvíce se vídám s matkou, většinou se navštěvujeme alespoň dvakrát do týdne a to díky tomu, že je již důchodkyně. Styk se zbytkem rodiny je již spíše sporadický, většinou ku příležitosti rodinných oslav, což mě neuspokojuje! Dále udržuji kontakt s přáteli, v rámci možností-nejvíce se stýkám s kamarádkami na rodičovské dovolené, máme společné zájmy, povinnosti a starosti a hlavně děti v podobném věku. Scházíme se v našich domácnostech nebo na dětských hřištích, v kavárnách s dětským koutem, vzácně večer v caffè baru. Méně se vídám s přáteli z práce a ze školy, spíše spolu komunikujeme telefonicky nebo přes internet. Jak uspokojuji tyto potřeby? Volám, netuji, společné posezení s kávou, čajem či u vína, společný oběd, společná procházka, hry s dětmi, bazén.“

„Jaké jsou Vaše potřeby v oblasti seberealizace? Jakým způsobem tyto potřeby uspokojujete?“

„Mé potřeby v oblasti seberealizace jsou v současnosti hodně neukojené, většinu času věnuji výchově a péči o dítě, pak údržba domácnosti, z toho co zbývá, se snažím o alespoň základní údržbu svého zevnějšku. Ráda chodím do kina, čtu, chybí mi pohyb, chtěla bych chodit na spinning, power jogu, pilates, plavat, jezdit na kole v přírodě, ale zatím bud' nemám podmínky, protože nemám hlídání nebo je nevhodná doba cvičení nebo už nejsou síly a energie, což je samozřejmě moje vina.“

„Jaké jsou Vaše potřeby v oblasti pracovního uplatnění, snažíte se o svůj profesionální rozvoj i v době rodičovské dovolené?“

„Kdyby se naskytla možnost přivýdělnku v mé dosavadní práci, nebránila bych se. S ohledem na možnosti hlídání, ráda bych si oživila svoje zkušenosti a dovednosti, jiné pracovní zaměření mě neláká, během rodičovské dovolené se mi podařilo rozšířit si svoji pracovní kvalifikaci absolvováním pomaturitního tříletého studia, což mě značně vyčerpalo a další ambice zatím nemám. Jinak sem tam mrknu na odborné články na netu nebo do zdravotnických novin.“

„Jaké potřeby má Vaše dítě v oblasti sociálních kontaktů? Jakými způsoby tyto potřeby uspokojujete?“

„Naše holčička poměrně společenská, má ráda děti, vyhledává jejich společnost, na hřištích či v dětských koutcích a v kruhu rodiny, často udělá první krok. Sama za nimi jde, oslovuje je. K dospělým má spíše respekt, z těch, které dlouho neviděla nebo je nezná, má strach. Chodíme několikrát týdně mezi děti k příbuzným, přátelům, na hřiště, pískoviště, koupaliště.“

„Znáte nějaké služby ve Valašském Meziříčí, které jsou určeny pro Vás a Vaše děti, jaký je Váš názor na tyto služby?“

„Znám bazén, na kterém jsou občas pořádány kurzy plavání pro děti, ale co vím, tak nepravidelně. Na tomto plavání jsme byli, ale naši holčičce se to příliš nelíbilo, takže jsme docházet přestali. Dále vím o Mateřském centru a TJ Sokol. Jinak se chystáme na nějaké cvičení matek s dětmi, ale Sokol je určeny až pro děti od tří let a od MC jsem zatím letos žádnou nabídku nezaznamenala.“

„Z jakých důvodů tyto služby nevyužíváte? Co by Vás přimělo, „nalákalo“ k návštěvě zařízení?“

„Vzhledem k tomu, že jsem se do Vánoc věnovala po nocích učení, neměla jsem moc času na nějaké velké aktivity s dítětem. Chodili jsme spolu hodně na procházky, každý den. V současnosti se chystáme na to cvičení, více na bazén-možná zkusíme znovu plavání s Vodníčky Kenny klubu. Já bych uvítala nějaké cvičení kolem páté hodiny večer nebo kolem deváté večer, ale v tak malém městě je dost omezený výběr. Služby MC mě nelákají, protože mám hodně přátel na rodičovské dovolené, s kterými se pravidelně stýkám.“

„Je nějaký konkrétní typ služby, který Vám ve Valašském Meziříčí chybí?“

„Akorát bych uvítala nějakou kavárničku jen pro matky a děti, která by byla funkční již od rána, taková tady žádná není, všechny jsou až od 11 hodiny, taky by byl fajn nějaký stacionář, kde by se daly děti dát třeba jen na dvě hodiny, když si matka potřebuje nutně něco vyřídit a nemá možnost hlídání. Možná tak funguje MC, ale o tom nevím. A co více jsem řekla v předchozí otázce.“

„Jakým způsobem by byla daná služba pro Vás a Vaše děti přínosná?“

„Upevnování sociál. vazeb, relaxace, stacionář-možnost krátkodobého jednorázového hlídání, bez nutnosti pravidelné docházky do školky, menší stres pro dítě i pro matku.“

„Napadá Vás něco, co v rozhovoru nezaznělo a týká se daného tématu?“

„Ne.“